

TEMES D'ACTUALITAT

LA NOVA GENERACIÓ DE POLÍTIQUES DE FOMENT DEL COOPERATIVISME I DE L'ECONOMIA SOCIAL EN LA COMUNITAT VALENCIANA

**Tema d'actualitat realitzat per Belén Català Estada,
Teresa Savall Morera i Rafael Chaves Ávila**

IUDESCOOP-Universitat de València, CIRIEC-Espanya

Autors de l'Informe d'avaluació del Pla 'Fent Cooperatives' 2021-2022

Introducció. La nova generació de polítiques públiques d'Economia Social

El present monogràfic té com a objectiu analitzar i avaluar les principals polítiques de foment del cooperativisme i de l'economia social durant els últims anys a la Comunitat Valenciana. A partir de la implantació d'una nova generació de polítiques públiques d'economia social des de l'any 2015 i coincidint amb un canvi de color polític en la majoria dels governs valencians i espanyols (Chaves, 2020), el territori valencià ha propiciat un desplegament sense precedents a nivell institucional en matèria de cooperativisme i economia social. L'any 2018, i fruit del treball conjunt de l'administració autonòmica i els agents socials, es va impulsar el primer Pla de suport i foment del cooperativisme de la Comunitat Valenciana 2018-2019 "Fent Cooperatives". A partir d'aquest primer pla, s'ha elaborat un segon pla, el "Fent Cooperatives 2021-2022", que incorpora millores respecte del primer i que aborda una visió actual i realista de com és el nou escenari socioeconòmic i el paper que ha exercit l'economia social en el context de pandèmia i postpandèmia. D'altra banda, aquest reconeixement institucional també es plasma en la inclusió de l'economia social com una de les deu línies estratègiques del Pla

d'Acció per a la transformació del model econòmic valencià (L5).

La política del Fent Cooperatives, tant en la seua primera com en la segona edició, engloba les característiques d'una política de segona generació (Chaves, 2020). En primer lloc, es cataloga com una política complexa i sistemàtica. Es tracta d'un compendi de mesures independents però interrelacionades entre elles que al seu torn contribueixen a un objectiu general més ampli. Cada mesura implica diferents i variats recursos tant financers com humans i materials, i la seua consecució depén del treball en coordinació de diferents organismes institucionals.

En segon lloc, està creada baix en enfocament par-tenarial, és a dir, amb una àmplia participació en la seua elaboració de diferents agents socials com: entitats representatives del cooperativisme, representants de diferents administracions valencianes regionals i locals, representants d'universitats públiques i representants del món de l'emprenedoria.

En tercer lloc, l'aplicació de la política es fa amb una àmplia implicació dels policy makers. Tal com es desprén del desglossament de les mesures, les administracions públiques són les principals responsables i finançadores de la cadascuna d'elles, especialment la Direcció General d'emprenedoria i cooperativisme,

1.- <https://concoval.es/wp-content/uploads/2015/04/2.1.-FENT-COOPERATIVES-Primer-plan-bienal-de-apoyo-y-fomento-del-cooperativismo-CV-2018-2019-Definitivo.pdf>

2.- https://emprenedoria.gva.es/documents/126856934/173815131/NGEU_Fent+Cooperatives_cas.pdf/42733741-6820-448b-99cb-990bb62f09d8

En quart lloc, la política es configura sota un enfocament holístic i estratègic. Bona prova d'això són la gran varietat de mesures que té el pla i el sistema d'escala que es va desagregant a mesura que es desenvolupa la política (visió -> Eixos estratègics -> Línies estratègiques -> Objectius -> Mesures -> Indicadors de seguiment).

En cinquè lloc, els instruments que utilitza per a dur a terme els seus objectius són més complexos que els empleats en les polítiques de primera generació. Entre els quals es troben la formació especialitzada, la creació d'instruments financers i elements de divulgació, modificacions legislatives, la creació de xarxes i impuls d'estructures, el foment de la contractació pública, el desenvolupament de formes de noves figures jurídiques o el suport institucional. No obstant això, també es continuen comptant amb els instruments habituals com les diferents subvencions per a creació d'ocupació, per a inversió o per a la difusió.

Finalment, es tracta d'una política integrada en les altres polítiques generals. El Fent Cooperatives està directament relacionat amb la línia 5 del Pla d'acció per a la transformació del model socioeconòmic va-

lencià 2017-2027, que es dedica al foment de la creació de l'ocupació sostenible i l'economia social. En matèria estatal, s'alinea amb les polítiques que es deriven de l'estratègia espanyola de l'economia social 2017-2020 i l'estratègia 2023-2027; i en matèria europea, es troba en plena consonància amb el pla d'acció per a l'economia social de 2021.

L'última de les característiques diferencials entre els dos tipus de polítiques està relacionada amb l'avaluació d'aquestes. Mentre que les polítiques de primera generació compten amb criteris d'avaluació tradicionals com poden ser l'eficiència, eficàcia o pertinència; les polítiques de segona generació han de ser avaluades de manera diferent, posant l'accent, a més de en els criteris tradicionals, en aspectes qualitatius que permeten ressaltar el valor diferencial de l'economia social, i no quantificar-la només en termes monetaris, sinó avaluar el seu impacte social. Aquest objectiu s'ha complert amb el Fent Cooperatives II.

En la taula 1 es poden observar les diferents característiques entre les denominades polítiques de primera vs. de segona generació.

Taula 1. Caracterització de les polítiques transformadores d'economia social (polítiques de primera i segona generació)

Característiques de les polítiques	Polítiques de primera generació	Polítiques de segona generació
Grau de complexitat de la política	Fast policies (emergents, no sistemàtiques)	Systematic policies (complexes, sistemàtiques)
Naturalesa dels policy makers implicats en l'elaboració de la política	Direct approach. Policy makers en sentit restringit	Partenarial approach. Policy makers en sentit ampli, amb àmplia participació ciutadana
Naturalesa dels policy makers en l'aplicació de la política	Direct approach. Policy makers en sentit restringit principalment	Ecosystem approach. Policy makers en sentit ampli, amb àmplia implicació en la implementació
Concepció tècnica de la política	Dispositius simples i pressupostaris	Enfocament holístic i estratègic de la política
Instruments concrets de la política	Instruments de primera generació: prestació de pagament únic, subvencions per creació d'ocupació, tècnica i d'inversió, subvencions per difusió i a estructures.	Instruments de segona generació: ateneus, dinamitzadors socials, contractació pública, coworking, formació especialitzada.
Grau d'integració de la política en les polítiques generals governamentals	Sectorialitzades, escassa integració en les grans polítiques generals.	Enfocament de mainstreaming. Elevada integració i alineació en les polítiques generals, fins i tot centralitzat en aquestes
Avaluació de la política	Criteris quantitatius d'eficiència, eficàcia i pertinència.	Criteris quantitatius i qualitatius, incloent-hi participació, coherència i sostenibilitat

Font: Chaves, 2020:430.

El monogràfic s'estructura en tres parts: en primer lloc, es fa èmfasi en el context en el qual es va emmarcar el primer pla de suport i foment del cooperativisme valencià i les seues principals línies d'actuació; en segon lloc, i com a nucli central del tema d'actualitat, s'exposa la política del Fent Cooperatives II i l'avaluació que s'ha dut a terme sota l'encàrrec de la Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme per part de la Universitat de València; i en tercer lloc, i també fruit de l'avaluació duta a terme, es proposen una sèrie de recomanacions per a abordar un futur pla Fent Cooperatives III que tinga un caràcter continuista i de millora de les polítiques que s'han desenvolupat en els anteriors plans

PART I. Període 2018-2019. Pla Fent Cooperatives I

El primer Pla de suport i foment del cooperativisme de la Comunitat Valenciana (2018-2019) denominat "Fent Cooperatives" s'emmarca, en primer lloc, en l'article 80.4. de la Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de Reforma de la Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, el qual estableix que "La Generalitat promourà formes de participació dels treballadors en la propietat dels mitjans de producció i fomentarà la participació en els empreses i la creació de societats cooperatives i altres figures jurídiques d'economia social". En segon lloc, en una resolució unànime de les Corts, de 25 de setembre de 2013, en la qual s'instava el Consell a redoblar els esforços per a desenvolupar el cooperativisme en tot l'àmbit de la Comunitat Valenciana. I, en tercer lloc, en el mandat legal, derivat del Decret legislatiu 2/2015, de 15 de maig, del Consell, pel qual aprova el text refós de la Llei de Cooperatives de la Comunitat Valenciana.

En el Títol III sobre Foment del cooperativisme d'aquest Decret legislatiu 2/2015, en concret en el seu article 109, s'indica: "Del pla de suport i foment del cooperativisme. 1. El Consell Valencià del Cooperativisme redactarà i aprovarà un pla de suport i foment del cooperativisme com a instrument de planificació biennal de les polítiques i accions de la Generalitat i la resta d'actors relacionats amb el cooperativisme. 2. Aquest pla comptarà, necessàriament, amb mesures de difusió, suport a la seua creació, consolidació, finançament, formació i sensibilització. 3. El pla inclourà necessàriament una memòria econòmica per a concretar els compromisos pressupostaris de la Generalitat en aquestes polítiques. 4. El consell haurà

de presentar amb caràcter semestral un informe de seguiment i execució de les mesures recollides en el pla".

El ple del Consell Valencià de Cooperativisme, integrat de manera paritària pel Consell i la Confederació de Cooperatives de la CV, aprova el 4 d'octubre de 2017 el Primer Pla Biennal de Suport i Foment del Cooperativisme Valencià en 2018 i 2019 (Fent Cooperatives). El Pla és presentat oficialment al novembre de 2017 pel Molt Honorable President de la Generalitat Valenciana. Aquest Pla és l'instrument que marcarà les línies prioritàries de les polítiques i accions de la Generalitat en matèria de cooperatives.

El Pla Fent Cooperatives s'emmarca en l'Estratègia general del Consell, l'Estratègia de Transformació del Model Econòmic Valencià. Aquesta estratègia, impulsada pel Govern nascut de les eleccions de 2015, estableix un Pla de desenvolupament a mitjà termini per a la transformació de l'economia valenciana, articulada en deu línies estratègiques. L'economia social es troba entre aquestes deu línies estratègiques, al costat d'unes altres, com són: el desenvolupament de la capacitat innovadora del teixit productiu mitjançant l'enfortiment del sistema valencià d'innovació; l'impuls a la transformació modernitzadora de l'estructura productiva valenciana i la promoció de la inversió productiva i sostenible, i la millora del finançament empresarial. L'economia social apareix recollida en la línia estratègica 5, "Fomentar la creació d'ocupació sostenible i l'economia social".

El Pla Fent Cooperatives s'alinea també en altres agendes polítiques: 1) el RIS3 - pla estratègic regional emmarcat en l'Estratègia d'Especialització Intel·ligent en Investigació i Innovació lligada a l'Estratègia Europa 2020 de la Unió Europea, 2) el programa de Desenvolupament Rural de la Comunitat Valenciana (2014-2020), 3) l'Estratègia Territorial de la CV 2030, 4) el compromís amb l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, 5) a la transformació de l'IVF en un promocional bank, 6) a la "refundació" del SERVEF, i 7) al Pla Valencià d'Emprenedoria.

L'objectiu estratègic del Pla 'Fent cooperatives' és millorar la competitivitat de les cooperatives valencianes, a partir de 4 eixos: la sostenibilitat social, econòmica i mediambiental, l'increment de l'ocupació estable i de qualitat, l'avanç en la presència igualitària de dones i joves en els àmbits empresarials de responsabilitat i l'extensió dels valors i principis propis del model cooperatiu a la resta del teixit empresarial valencià. Per a aconseguir aquest objectiu estratègic, el Pla s'articula en sis línies estratègiques:

- L1. Desenvolupament empresarial sostenible
- L2. Desenvolupament societari

- L3. Ocupació i desenvolupament territorial
- L4. Finançament de les cooperatives
- L5. Divulgació, formació i investigació cooperativa
- L6. Consolidació institucional

Aquestes 6 línies estratègiques es vertebren en 27 objectius, 72 iniciatives i 101 actuacions. El Fent Cooperatives també preveu una estratègia de seguiment i d'avaluació dels resultats d'aquest. Durant la vigèn-

cia del Pla, el Consell Valencià del Cooperativisme ha d'elaborar amb caràcter semestral informes de seguiment d'aquest.

Les 6 línies estratègiques del Pla es vertebren en Objectius estratègics (1), Iniciatives (1.1.), Actuacions (mesures concretes) (1.1.1.), Òrgan responsable de la implementació i Línia pressupostària assignada. L'estructura per Línies, Objectius i Iniciatives s'observa en la taula 2.

Taula 2: Síntesi de Línies, Objectius i Iniciatives del Pla biennal de suport a les cooperatives de la Comunitat Valenciana, 2018-2019

LÍNIA 1: DESENVOLUPAMENT EMPRESARIAL SOSTENIBLE	
Objectius estratègics	Iniciatives
1.- Millora de la competitivitat de l'empresa cooperativa	1.1.- Programa de promoció de la innovació i les TIC per a les cooperatives. 1.2.- Desenvolupament, divulgació i implantació de la "marca cooperativa" com a distintiu de qualitat. 1.3.- Impuls a la contractació de personal qualificat. 1.4.- Elaboració de plans estratègics de desenvolupament empresarial. 1.5.- Suport als processos de transformació, industrialització i tecnificació. 1.6.- Implantació de sistemes de control i certificacions de qualitat. 1.7.- Implementació d'un Pla Director de Cooperativisme Agroalimentari en la CV. 1.8.- Supressió de barreres que limiten l'actuació de les cooperatives en determinats sectors d'activitat.
2.- Internacionalització de les cooperatives valencianes	2.1.- Obertura a nous mercats. 2.2.- Participació en fires i certàmens internacionals i elaboració de catàlegs comercials.
3.- Creixement empresarial cooperatiu orientat a les persones, l'eficiència i la sostenibilitat	3.1.- Augment de la dimensió empresarial (xifra de negoci i nombre de persones ocupades). Suport a l'assistència tècnica i al desenvolupament dels processos de concentració. 3.2.- Anàlisi i acompanyament de la viabilitat empresarial per a la creació i consolidació de cooperatives. 3.3.- Foment de cooperatives relacionades amb el sector turístic. 3.4.- Foment de cooperatives l'objecte de les quals siguin activitats culturals, artístiques, esportives o de temps lliure. 3.5.- Participació de les administracions públiques en la creació de cooperatives d'emprenedors per a la promoció empresarial. 3.6.- Foment del cooperativisme en acomiadaments col·lectius i processos concursals de empreses no cooperatives.
4.- Satisfacció de les necessitats de ciutadans, professionals i pimes a través del cooperativisme	4.1.- Foment de les cooperatives de serveis empresarials. 4.2.- Foment de les cooperatives d'oficines i despatxos (coworking). 4.3.- Foment de les cooperatives de consumidors. 4.4.- Foment de les cooperatives d'habitatges

LÍNIA 2: DESENVOLUPAMENT SOCIETARI I DE LA RESPONSABILITAT SOCIAL EMPRESARIAL	
Objectius estratègics	Iniciatives
1.- Reforç dels valors cooperatius a través de la promoció de pràctiques de RSE	1.1.- Desenvolupament de la RSE en cooperatives com a model innovador de gestió per a incrementar la seua competitivitat i fomentar el desenvolupament sostenible i una major cohesió social
2.- Desenvolupament d'instruments que permeten articular la participació i l'eficiència empresarial	2.1.- Desenvolupament i divulgació de models i pràctiques de referència en matèries d'organització interna i participació. 2.2.- Posada en pràctica de sistemes que contemplen la diversitat social i d'interessos integrats en una cooperativa. 2.3.- Foment de la incorporació de nous socis a cooperatives. 2.4.- Promoció del paper dels joves en les cooperatives. 2.5.- Promoció de les bones pràctiques cooperatives amb projecció en la comunitat en la qual incideixen.
3.- Coordinació de les actuacions de foment del cooperativisme amb les de remoció de desigualtats de gènere	3.1.- Promoció del paper de la dona en les cooperatives

LÍNIA 3: OCUPACIÓ I DESENVOLUPAMENT TERRITORIAL	
Objectius estratègics	Iniciatives
1.- Creació d'ocupació de qualitat: estímul a l'emprenedoria cooperativa	1.1.- Revisió i ampliació dels incentius d'autoocupació cooperativa . 1.2.- Vivers d'empreses cooperatives (o orientades al cooperativisme). 1.3.- Creació d'una Finestreta Única Cooperativa. 1.4.- Incorporació de personal especialitzat en cooperatives als serveis públics d'assessorament a persones emprenedores.
2.- Participació de les cooperatives en el desenvolupament local	2.1.- Creació d'una xarxa local estable per a la promoció cooperativa. 2.2.- Incorporació d'entitats de l'Administració local com a col·laboradores de projectes cooperatius. 2.3.- Incentivar la participació activa de les cooperatives en les estructures, dinàmiques i accions generades en el seu entorn local. 2.4.- Pla de foment del cooperativisme en aquelles comarques la població de les quals estiga en línia descendent (últims deu anys).
3.- Definició de protocols i codis d'actuació cooperativa en matèria d'ocupació	3.1.- Promoció de bones pràctiques cooperatives en matèria d'ocupació. 3.2.- Introducció de programes d'autoocupació cooperativa en les polítiques dirigides a col·lectius específics.

LÍNIA 4: FINANÇAMENT DE LES COOPERATIVES	
Objectius estratègics	Iniciatives
1.- Recuperar la inversió i el finançament empresarial cooperatiu	
2.- Potenciació de la gestió financera en les cooperatives	
3.- Adequada canalització dels recursos financers per al moviment cooperatiu	

4.- Sistema d'aval i garanties	4.1.- Establiment d'un sistema de garanties financeres per a les cooperatives i devaluació específica de riscos.
5.- Promoció del cooperativisme de crèdit valencià	5.1.- Prevalença de les cooperatives de crèdit en el contracte de serveis financers de la Generalitat i el sector públic valencià 5.2.- Visibilització del cooperativisme de crèdit com un actor financer tradicional i genuí de la Comunitat Valenciana

LÍNIA 5: DIVULGACIÓ, FORMACIÓ I INVESTIGACIÓ COOPERATIVA

Objectius estratègics	Iniciatives
1.- Model de gestió de l'empresa cooperativa	1.1.- Desenvolupament de programes formatius especialitzats en gestió de l'empresa cooperativa en funció dels seus destinataris (directius, consellers, socis o empleats).
2.- Impuls de la formació professional dual en cooperatives	2.1.- Elaboració i desenvolupament d'un pla específic per a la formació dual dels alumnes de cooperatives d'ensenyament
3.- Coordinació d'accions formatives en matèria d'identitat i cultura cooperatives	3.1.- Pla general de formació del Consell Valencià del Cooperativisme
4.- Divulgació de la fórmula empresarial cooperativa i extensió dels valors cooperatius a la resta del teixit empresarial de la Comunitat Valenciana	4.1.- Increment de la presència del cooperativisme en les xarxes socials a través del ús de les noves tecnologies. 4.2.- Foment de jornades, seminaris, certàmens i activitats de difusió i projecció del cooperativisme. 4.3.- Elaboració de materials com a suport i eines de les actuacions de difusió. 4.4.- Increment del pes específic del teixit empresarial basat en els valors i principis del cooperativisme com a factors de competitivitat sobre el total de l'economia valenciana
5.- Promoció i potenciació de la formació cooperativa en tots els nivells dels sistemes educatius	5.1.- Promoció de la informació i formació sobre cooperativisme en tots els nivells del sistema educatiu. 5.2.- Ensenyament i pràctica del cooperativisme: les cooperatives escolars. 5.3.- Inclusió de formació cooperativa en els programes de Formació Professional per a l'Ocupació. 5.4.- Convenis per a la constitució de càtedres de cooperativisme en les universitats públiques valencianes
6.- Impuls de la investigació en matèria cooperativa i foment de la transferència de coneixements	6.1.- Suport a la investigació i transferència de coneixement en matèria cooperativa 6.2.- Seguiment de l'estat del cooperativisme valencià en matèria de R+D+i

LÍNIA 6: CONSOLIDACIÓ INSTITUCIONAL

Objectius estratègics	Iniciatives
1.- Potenciació del Consell Valencià del Cooperativisme	1.1.- Execució integral i seguiment del pla estratègic del CV. 1.2.- Web del CVC. 1.3.- Procediments de liquidació "massiva" de cooperatives dissoltes per ministeri de la llei

2.- Consolidació i impuls de les polítiques de promoció i divulgació del cooperativisme	2.1.- Establiment d'un programa de divulgació i difusió de les polítiques de promoció existents. 2.2.- Anàlisi i disseny de noves fórmules de promoció del cooperativisme ... 2.3.- Seguiment de l'eficàcia i impacte dels programes de subvencions. 2.4.- Potenciació de l'accés a les ajudes públiques de caràcter general
3.- Foment de l'associacionisme. i de la presència del cooperativisme en fòrums socioeconòmics	3.1.- Promoció de les federacions i de la unió d'entitats que associen cooperatives. 3.2.- Increment del suport a les entitats representatives. 3.3.- Foment de la presència del cooperativisme valencià en els òrgans d'interés socioeconòmic (diàleg social).
4.- Impuls de la col·laboració públic privada en la prestació de serveis comunitaris	4.1.- Promoció de les cooperatives en els partenariats públic-privats (PPP), fomentant la participació de les persones usuàries. 4.2.- Millora de l'accés al sòl públic
5.- Coordinació de les accions administratives de les mesures de suport al cooperativisme	5.1.- Creació d'un grup de treball de coordinació cooperativa interdepartamental dins del CVC
6.- Dotació de mitjans per a la posada en marxa d'una nova organització i funcionament del Registre de Cooperatives	6.1.- Dotació de mitjans de caràcter tècnic, formatiu, organitzatiu i informàtic. 6.2.- Elaboració, actualització i publicació d'un directori (cens actualitzat) de cooperatives. 6.3.- Nou Reglament del Registre de Cooperatives

Font: Elaboració pròpia a partir del Fent Cooperatives 2018-2019.

PART II. Període 2021-2022. Pla Fent Cooperatives II

El segon pla biennal d'impuls i foment del cooperativisme de la Comunitat Valenciana, FENT COOPERATIVES 2021-2022, va ser aprovat per unanimitat en la sessió plenària del Consell Valencià del Cooperativisme celebrada el dia 2 de novembre de 2020, i té un caràcter continuista del primer pla, encara que amb algunes modificacions i simplificacions que faciliten el seu seguiment i avaluació. Entre les principals diferències entre tots dos plans, destaquen el nombre de línies estratègiques (6 vs. 7), el nombre de mesures (100 vs. 50), la inversió destinada (12.112.442€ vs 18.803.312€) i els beneficiaris (951 vs. 1431).

Entre els trets que caracteritzen a aquest segon pla es troba una major alineació amb les polítiques europees globals d'energia, digitalització i medi ambient; un major incís en la figura de la col·laboració públic-privada per a resoldre els problemes de la ciutadania; el focus en el desenvolupament territorial i la lluita contra el despoblament; la pol·linització de l'economia valenciana; l'accent en la polivalència com a senya d'identitat del cooperativisme valencià i l'èmfasi en la contribució als ODS. Finalment, un altre dels

aspectes diferencials i que ha suposat un punt d'inflexió per a l'avaluació del pla ha sigut la inclusió d'indicadors de seguiment a cadascuna de les mesures.

Pel que respecta als seus eixos estratègics, el pla constitueix una estratègia transversal pluriennal on es destaquen les següents prioritats:

- Recuperació i transformació de l'economia valenciana.
- Desenvolupament del múscul empresarial cooperatiu.
- Desenvolupament de la pol·linització cooperativa de l'economia valenciana.
- Desenvolupament de la innovació social cooperativa.
- Reforç del compromís social de les cooperatives.
- Millora de la qualitat de l'ecosistema institucional cooperativa en la Comunitat Valenciana.

Aquests eixos estratègics s'han articulats, al seu torn, entorn de 7 línies estratègiques que compten en total amb 50 mesures concretes:

- L1. Desenvolupament econòmic-empresarial, finançament i ocupació.
- L2. Desenvolupament societari.
- L3. Desenvolupament mediambiental i territorial.
- L4. Col·laboració públic-privada.

- L5. Comunicació, formació i investigació.
- L6. Estructura representativa i participació institucional.
- L7. Governança de l'administració pública del cooperativisme.

Al seu torn, el Pla Fent Cooperatives contempla per a cada mesura uns centres gestors categoritzats en tres grups (responsable, finançador i col·laborador). En relació a l'avaluació del Pla Fent Cooperatives, es contempla la realització d'un seguiment semestral del Pla, sota la responsabilitat del Consell Valencià del Cooperativisme. Aquest, per a aquest seguiment, atindrà criteris d'avaluació contínua, basats en la pri-

oritat i oportunitat. Estableix també que el CVC, que per a realitzar aquest seguiment, recorrerà a (1) eines d'avaluació contínua amb un control permanent dels indicadors inclosos en el pla a fi de contrastar el grau d'execució i impacte del pla, (2) la incorporació de la planificació, establint una prioritització d'objectius i mesures per a cada semestre, (3) al suport d'una xarxa social de seguiment a fi d'afavorir una avaluació participativa i permanent del pla, i (4) desenvoluparà recomanacions contingudes en els informes externs encarregats en el procés d'elaboració del Pla Fent Cooperatives.

En la taula 3 s'observa l'estructura del pla desagregat per línies, objectius i mesures.

Taula 3. Síntesi de Línies, Objectius i Mesures del Pla biennal de suport a les cooperatives de la Comunitat Valenciana, 2021-2022

LÍNIA 1: DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC-EMPRESARIAL, FINANÇAMENT I OCUPACIÓ	
Objectius estratègics	Mesures
1.1. Foment de les cooperatives com a instrument idoni per a la recuperació i transformació econòmica en l'etapa postpandèmica	1.- Suport a l'adaptació de les cooperatives a les noves exigències en l'entorn laboral i comercial: teletreball, venda en línia, formació a distància, reunions telemàtiques, adequació de locals i centres de treball. 2.- Foment de la transformació en cooperatives d'empreses mercantils en crisi, en processos concursals o amb problemes de relleu generacional.
1.2 Millora de la competitivitat de l'empresa cooperativa: reconversió productiva, innovació, internacionalització, digitalització i transformació mediambiental	3.- Elaboració i execució de plans estratègics de desenvolupament empresarial amb el distintiu "COOP" orientats a promoure de manera viable la innovació tecnològica i social en cooperatives existents i de nova creació, prevalent l'exploració de nous mercats (especialment en sectors emergents), la internacionalització, l'adaptació a la transició ecològica i la transformació digital (TIC, big data, intel·ligència artificial, blockchain, indústria 4.0). 4.- Impuls de formats cooperatius innovadors com el cooperativisme de plataforma, les cooperatives polivalents i altres figures cooperatives emergents. 5.- Desenvolupament del Capital Humà de les cooperatives: formació de les persones sòcies i treballadores en els àmbits societari, empresarial i professional, i contractació de personal tècnic qualificat.
1.3 Creixement empresarial cooperatiu orientat a les persones, l'eficiència i la sostenibilitat	6.- Augment de la dimensió empresarial de les cooperatives (volum de negoci, nombre de persones sòcies i llocs de treball) per qualsevol de les vies possibles: creixement intern, creixement extern (fusiones/integracions) i aliances estratègiques (intercooperació). 7.- Implementació del Pla Director de Cooperativisme Agroalimentari en la Comunitat Valenciana.
1.4 Sistema específic d'aval i garanties	8.- Establiment d'un sistema de garanties financeres per a les cooperatives i d'avaluació específica de riscos.
1.5 Promoció del cooperativisme de crèdit valencià	9.- Conveni amb les cooperatives de crèdit per a la prestació de serveis financers de la Generalitat i el sector públic valencià, per a enfortir la "banca social de la Comunitat".

1.6. Foment de les cooperatives com a instrument idoni per a la recuperació i transformació econòmica en l'etapa postpandèmia	10.- Constitució d'un fons de finançament específic en l'IVF, en coordinació amb la seua Unitat de Desenvolupament de Projectes, per a dotar una línia de crèdit que canalitze recursos de diverses fonts (Generalitat, Estat, Unió Europea, estalvi de la societat civil valenciana, moviment cooperatiu) i es convertisca en l'instrument principal de finançament del pla Fent Cooperatives. 11.- Comunicació dels incentius.
1.7. Creació d'ocupació de qualitat: estímul a l'emprenedoria cooperativa	12.- Revisió i ampliació dels incentius d'autoocupació cooperativa 13.- Creació d'una "Finestreta Única Cooperativa" integrada en l'ecosistema d'emprenedoria i innovació de la Comunitat i incorporació de personal especialitzat en cooperatives en els serveis públics d'assessorament a persones emprenedores. 14.- Introducció de programes d'autoocupació cooperativa en les polítiques dirigides a col·lectius específics.

LÍNIA 2: DESENVOLUPAMENT SOCIETARI

Objectius estratègics	Mesures
2.1 Desenvolupament d'instruments que permeten articular la participació i eficiència empresarial	15.- Identificació de bones practiques en matèria d'organització interna i participació cooperativa, i divulgació de les mateixes entre cooperativistes, personal directiu, rectors i aspirants a adquirir la condició de persones sòcies d'una cooperativa. 16.- Promoció de l'accés de joves i dones als llocs de direcció i consells rectors de les cooperatives
2.2 Reforç dels valors cooperatius i del prestigi social de les cooperatives a través de la promoció de la RSE i la visibilitat de la seua contribució als ODS.	17.- Suport a l'elaboració de memòries de sostenibilitat i responsabilitat social en les cooperatives com a instrument que afavoreix un model innovador de gestió que incrementa la seua competitivitat i fomenta el desenvolupament sostenible i la cohesió social. 18.- Extensió entre les cooperatives de la qualificació de "Entitat valenciana socialment responsable" a l'efecte de la llei 18/2018, de la Generalitat, per al foment de la responsabilitat social.

LÍNIA 3: DESENVOLUPAMENT MEDIAMBIENTAL I TERRITORIAL

Objectius estratègics	Mesures
3.1 Foment de les cooperatives com a instrument idoni per al desenvolupament local i per a la lluita contra la desertització social i empresarial del medi rural	19.- Creació d'una xarxa local estable de prescriptors cooperatius (nodes de desenvolupament cooperatiu) per a impulsar la promoció i difusió del cooperativisme amb coordinació comarcal. 20.- Impuls de la participació i col·laboració de les entitats de l'administració local en projectes d'impacte territorial liderats per cooperatives. 21.- Incentivació de la presència activa de les cooperatives en les estructures, dinàmiques i accions generades en el seu entorn local. 22.- Programa d'actuació integrat per als municipis en risc de despoblament d'acord amb el pla estratègic valencià antidespoblament (Plesvant): Creació d'una xarxa de nodes de desenvolupament de cooperatives polivalents a les comarques rurals valencianes. 23.- Execució del pla director del cooperativisme agroalimentari de la Comunitat Valenciana en la seua dimensió de desenvolupament rural.

3.2 Impuls de la transició ecològica i la transformació mediambiental en les cooperatives	24.- Desenvolupament de nous models de negoci cooperatius basats en els principis de l'economia circular. 25.- Suport a la transició ecològica, l'eficiència i la neutralitat en carboni, de manera justa, eficient i amb forta base en innovació, tant per a cooperatives que actuen en sectors madurs com per a les que ho fan en sectors emergents. 26.- Promoció del cooperativisme agroalimentari en el marc del pacte verd europeu pel clima, fomentant la producció cooperativa com a mecanisme idoni de proximitat de la cadena de valor en aquells casos en què aquest criteri constituïska un avantatge. 27.- Fomentar les cooperatives com a mecanisme idoni d'educació ambiental.
---	---

LÍNIA 4: COL-LABORACIÓ PÚBLICO-PRIVADA

Objectius estratègics	Mesures
4.1 Avanços cap a un paper preferent de les cooperatives en la prestació de serveis públics, comunitaris i d'interés general.	28.- Desenvolupament de campanyes de divulgació i formació que impulsen la col·laboració públic-privada entre les cooperatives i les administracions local i autonòmica, a fi de donar a conèixer els instruments jurídics disponibles per a això, de sensibilitzar sobre la idoneïtat de la fórmula cooperativa per a dur a terme aquestes iniciatives, i de proporcionar suport tècnic al personal funcionari implicat a fi d'aportar seguretat jurídica a les operacions. 29.- Foment de la participació en les administracions públiques en projectes econòmics d'interés local desenvolupats per cooperatives de serveis públics, d'emprenedors o de comunitats energètiques, i modificació de la regulació que impedeix a la generalitat participar en el capital social de cooperatives. 30.- Regulació de la reserva de contractes a favor de les cooperatives i altres entitats previstes en la disposició addicional 48A de la llei de contractes del sector públic, generalització de les instruccions per a implementar criteris de solvència tècnica social, foment de les licitacions mitjançant el procediment d'associació per a la innovació i desenvolupament del concert social amb cooperatives. 31.- Estímul de les cooperatives d'iniciativa social (projectades) i de les no lucratives, així com la seua declaració d'utilitat pública, millorant la seua regulació per a afavorir la prestació per part de les mateixes de serveis d'interés econòmic general. 32.- Desenvolupament legislatiu que reconega la idoneïtat de la fórmula cooperativa per a la constitució de comunitats energètiques
4.2 Mobilització de sòl i patrimoni públic i posada a la disposició de cooperatives per a promoure un urbanisme sostenible i un desenvolupament socioeconòmic equilibrat	33.- Instrumentació de tècniques de contingut patrimonial (Concessions demaniales, drets de superfície, cessió d'ús, promoció delegada, arrendament operatiu i altres figures) per a desenvolupar projectes amb una visió social i innovadora sobre solars i edificis en desús (construcció o rehabilitació d'habitatges amb criteris d'eficiència energètiques sostenibilitat urbana; desenvolupament de activitats productives, industrials o de serveis que creen ocupació de qualitat; generació d'energies renovables o emmagatzematge energètic; promoció del coworking cooperatiu; recuperació d'espais emblemàtics; projectes cooperatius amb criteris multifuncionals...). 34.- Recuperació del registre de patrimoni públic de sòl per a disposar d'informació centralitzada i actualitzada que facilite l'accés de les cooperatives als solars per a donar-los un ús d'interés públic municipal. 35.- Inclusió de clàusules de contingut social en les diferents fases d'adjudicació d'un negoci patrimonial (solvència i valoració d'ofertes)

LÍNIA 5: COMUNICACIÓ, FORMACIÓ I INVESTIGACIÓ	
Objectius estratègics	Mesures
5.1 Sensibilització en matèria cooperativa en la societat valenciana i impuls de la investigació i la transferència de coneixements sobre cooperativisme.	36.- Elaboració de materials divulgatius i d'informes que servisquen, d'una banda, com a eines de comunicació, visibilització, formació i construcció del discurs cooperatiu modern i, per altra banda, per a aportar amb dades objectives el disseny i avaluació de polítiques públiques en matèria de cooperatives així com l'evolució de polítiques públiques en matèria de cooperatives així com l'evolució de les seues magnituds. 37.- Suport a projectes d'investigació partenarial entre cooperatives i universitats i remoció dels obstacles per al desenvolupament de projectes d'investigació en matèria de cooperatives per part d'entitats públiques valencianes. 38.- Integració del cooperativisme com a sector diferenciat en les estadístiques oficials de la Generalitat.
5.2 Disseny i valoració d'un mòdul de formació en cooperativisme	39.- Formulació i coordinació per part del consell valencià del cooperativisme, en els termes legalment previstos, d'un mòdul de formació en gestió integral i cultura organitzacional de cooperatives dirigit a les persones sòcies i al personal tècnic i directiu de les cooperatives, i també als qui exercisquen tasques relacionades amb el cooperativisme en les administracions públiques de la Comunitat Valenciana. 40.- Valoració positiva de la superació d'aquest mòdul formatiu en l'accés a determinades subvencions.
5.3 Introducció a la formació cooperativa en tots els nivells d'ensenyament del sistema en educació	41.- Desenvolupament de programes en col·laboració amb la Conselleria d'educació, cultura i esport per a l'impuls de les cooperatives escolars, com a eina pedagògica, en els nivells d'educació infantil, primària i secundària, orientada a la generació d'una cultura cooperativa entre l'alumnat i a la promoció d'una ocupació sostenible i de qualitat per al futur. 42.- Millora dels instruments d'inserció laboral en cooperatives, mitjançant la inclusió del cooperativisme en els programes de formació professional per a l'ocupació, el desenvolupament de la formació dual de l'alumnat de les cooperatives d'ensenyament que imparteixen cicles de formació professional reglada, i la introducció de formació cooperativa en els postgraus universitaris orientats a la creació o gestió d'empreses.

LÍNIA 6: ESTRUCTURA REPRESENTATIVA I PARTICIPACIÓ	
Objectius estratègics	Mesures
6.1 Consolidació de l'associacionisme cooperatiu	43.- Impuls d'accions que reforcen la integració de les cooperatives i les seues entitats associatives en l'estructura de representació regulada en la legislació autonòmica sobre cooperativisme. 44.- Consolidació del lideratge de les cooperatives en la coordinació d'actuacions conjuntes amb la resta d'entitats d'economia social de la Comunitat Valenciana en àmbits d'interés comú
6.2 Establiment d'un diàleg permanent i estructurat entre Concoval i la Generalitat	45.- Incorporació de les entitats representatives de les cooperatives valencianes en les plataformes i òrgans consultius de la Generalitat amb competències en matèries d'interés socioeconòmic (Diàleg social) 46.- Creació d'un intergrup parlamentari en les Corts sobre cooperativisme, l'actuació del qual es desplegue en col·laboració amb la Confederació de cooperatives de la Comunitat Valenciana, orientat a remoure les barreres legals que limiten o entorpeixen el desenvolupament cooperatiu en diferents àmbits.

LÍNIA 7: GOVERNANÇA DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA DEL COOPERATIVISME	
Objectius estratègics	Mesures
7.1 Compliment eficaç de les funcions que la llei encomana al Consell Valencià del Cooperativisme	47.- Execució i desenvolupament del pla estratègic del consell valencià del cooperativisme, amb suficiència de recursos personals, econòmics i tècnics per a la creació d'un servei propi que atenga les funcions que té atribuïdes per llei en les àrees de: participació en les polítiques del Consell, foment i promoció del cooperativisme, intervenció legal i resolució extrajudicial de conflictes. 48.- Publicació del pla Fent Cooperatives com a decret del Consell de la Generalitat i disposició dels mecanismes necessaris per a assegurar una adequada planificació del desplegament de les mesures previstes en aquest, així com el seguiment i avaluació periòdica dels objectius d'acord amb el que s'estableix en la legislació vigent.
7.2 Millora de la gestió i l'impacte dels programes públics de suport al cooperativisme	49.- Adequació dels programes d'ajudes a la realitat de les cooperatives, millora de l'eficiència administrativa i la seua gestió, i remoció dels obstacles burocràtics per a l'accés a les subvencions. 50.- Reestructuració i millora del registre de cooperatives, amb una nova reglamentació que impulse un funcionament àgil del mateix i una dotació suficient de mitjans tècnics i humans per a assegurar la seua transformació digital.

Font: Elaboració pròpia a partir del Fent Cooperatives 2021-2022.

Avaluació del Fent Cooperatives 2021-2022³

Un dels aspectes més nous quant a les polítiques públiques de suport i foment de l'economia social a la Comunitat Valenciana ha sigut l'encàrrec a la Universitat de València l'avaluació del grau d'execució i d'impacte del Fent Cooperatives II. Al llarg del monogràfic es recullen els aspectes de l'avaluació més destacats d'aquesta, i que han sigut extrets del "Informe d'Avaluació del Pla Suport i Foment del Cooperativisme de

la Comunitat Valenciana". En la taula 4 es recullen les característiques principals de l'estudi d'avaluació realitzat.

a. Avaluació d'indicadors

Període d'anàlisi

El període contemplat d'anàlisi ha sigut el d'aplicació del Pla: els exercicis 2021 i 2022. La data de referència per a avaluar cada indicador del Pla ha sigut el dia 1 de gener de 2023, endemà del període d'execu-

Taula 4. Característiques de l'avaluació del Fent Cooperatives 2021-2022

Entitat contractant	Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball.
Equip d'analistes	Universitat de València. Rafael Chaves, Belén Català i Teresa Savall.
Parts de l'informe	Avaluació d'indicadors i avaluació d'implementació d'impacte sobre la base de recopilació d'informació procedents de persones externes a les entitats responsables i gestores.
Tipus d'avaluació	Seguiment, implementació i impacte
Metodologia d'avaluació	Fitxes d'avaluació, focus group i qüestionaris.
Període d'avaluació	Gener 2023-Juliol 2023

Font: Elaboració pròpia.

3.- Aquesta part del monogràfic compta amb la preceptiva autorització per a reproduir i divulgar els resultats de l'avaluació del Fent Cooperatives II tant per part l'anterior Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme (Legislatura X) com de l'actual Direcció General d'Ocupació, Cooperativisme i Seguretat Laboral després d'un escrit remès en data 21/09/2023.

ció del Pla. No obstant això, aquells indicadors i mesures que estaven condicionats a la modificació del Decret legislatiu 2/2015, de 15 de maig, del Consell, pel qual aprova el text refós de la Llei de Cooperatives de la Comunitat Valenciana (aprovada la seua modificació el 14.03.2023), i el treball del qual es va començar a realitzar en els anys 2021 i 2022, s'han valorat a data d'aquesta modificació.

Metodologia

La metodologia s'ha basat en l'anàlisi individualitzada de cadascuna de les 50 mesures en una fitxa diferenciada amb els indicadors respectius contemplats en el Pla. La valoració de l'indicador s'ha realitzat seguint el sentit literal de l'indicador de seguiment en el context de la mesura concreta i de l'objectiu respectiu del Pla.

Les fonts d'informació utilitzades per a l'avaluació han sigut els centres gestors responsables i col·laboradors principals de la implementació del Pla Fent Cooperatives. En concret, les fonts han sigut les següents:

1. La Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball de la Generalitat Valenciana (d'ara en avant DG EMPICOOP), principal centre gestor responsable de la implementació del Pla. Aquesta Administració Pública ha facilitat les seues pròpies bases de dades, així com informació relativa a l'activitat desenvolupada per la seua Conselleria. També ha canalitzat i realitzat apilament d'informació procedent d'altres entitats públiques i Conselleries de la Generalitat Valenciana.

2. La Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana (CONCOVAL), principal centre gestor responsable del Pla de caràcter no governamental. Aquesta entitat ha facilitat informació sobre la seua pròpia activitat i ha canalitzat i realitzat apilament d'informació procedent de les federacions que té afiliades.

3. Cinc reunions de treball entre l'equip d'analistes, representant de la Generalitat Valenciana i representant de CONCOVAL a fi de realitzar apilament, intercanvi i valoració d'informació rellevant per a ser objecte d'anàlisi atesos els diferents indicadors del Pla.

4. Consulta a tècnics d'entitats que apareixen com a centres gestors col·laboradors del Pla (FEVECTA, FECOVI, Cooperatives agroalimentàries, UCEV) així com altres entitats de l'ecosistema cooperatiu valencià (CIRIEC- Espanya, Universitat de València-IUDES-COOP, CEGEA-Universitat Politècnica de València, Florida Universitària).

5. Consulta directa a fonts documentals, websites, pressupostos, normativa, memòries d'entitats i de cooperatives.

Quant als **criteris d'avaluació**, cada mesura s'ha establert una escala que consta de 4 estadis, no consecutius linealment: "Sí", "En tràmit", "Parcialment" i "No". La valoració "Sí que" significa que la mesura de referència ha sigut executada, independentment del nivell d'impacte que haja obtingut. La valoració de "En tràmit" refereix a indicadors que, a la data de referència del present informe d'avaluació (1.1.2023), no han sigut executats plenament, no obstant això, existeixen elements objectius que revelen la seua imminent consecució. La valoració "Parcialment" indica que s'han realitzat alguns avanços en el compliment de la mesura, d'acord amb l'indicador considerat, no obstant això, tals avanços no poden ser considerats com de plena execució. La valoració "No" indica que, d'acord amb el/els indicadors considerats, no s'ha complit la mesura de referència.

Al seu torn, les **mesures** s'han dividit en tres tipus:

MEFC: Mesures Específiques de Foment Cooperatiu. Es caracteritzen per ser promogudes des de la Generalitat Valenciana, sent centre gestor responsable una administració o entitat pública de la Generalitat, i per tindre per beneficiaris exclusivament a cooperatives.

MGFE: Mesures Generals de Foment Empresarial. Es caracteritzen per ser promogudes des de la Generalitat Valenciana i per tindre per beneficiaris a tot tipus d'empreses i entitats, sent les cooperatives també potencials beneficiaris.

IDC: Iniciatives de Desenvolupament Cooperatiu. Es caracteritzen per ser promogudes i desenvolupades per entitats alienes a la Generalitat Valenciana, principalment per entitats cooperatives i de la resta de l'ecosistema cooperatiu valencià.

Fitxes d'avaluació

Després d'avaluar cadascuna de mesures contemplades en el pla a través de les fitxes, el balanç final del compliment mostra que 28 mesures aconseguixen un grau de compliment del 100%, 2 mesures en tràmit (75%), 8 mesures complides parcialment (50%) i 9 mesures no complides (0%). 3 mesures han sigut qualificades com no avaluables per ser dependents d'altres plans estratègics que no han sigut objecte d'avaluació. Després de la ponderació de cadascuna d'elles amb els seus corresponents percentatges de compliment, es constata que el pla s'ha executat en un percentatge del 66%.

En l'annex I es troba a manera il·lustrativa una selecció de dues fitxes d'avaluació

Principals resultats

A partir de les fitxes avaluatives, es destaquen els següents resultats d'avaluació agrupats per línies estratègiques:

En relació amb **la línia 1 sobre desenvolupament econòmic-empresarial, finançament i ocupació** cal destacar el següent:

- 256 i 237 cooperatives han sigut respectivament beneficiàries en 2021 i 2022 dels programes dedicats a l'adaptació a l'entorn laboral, en un context on la crisi del COVID-19 ha posat de manifest la necessitat de fer aquest canvi.

- 6 empreses en 2021 i altres 6 en 2022 han sigut beneficiàries del programa d'ajuda de la Generalitat Valenciana per a transformació d'empreses tradicionals en cooperatives.

- Entre 2021 i 2022 s'han impulsat 12 cooperatives innovadores. Aquestes cooperatives han sigut beneficiàries de programes específics per al cooperativisme i cap cooperativa s'ha acollit a la resta de convocatòries generals de foment de la innovació de la GV.

- Les federacions de cooperatives valencianes han realitzat un total de 765 (2021) i 672 (2022) accions formatives. Dins d'aquestes accions es destaquen, d'una banda, accions formatives internes de cooperatives grans com és el cas de Consum, i, d'altra banda, formacions impulsades des de les pròpies federacions d'inscripció lliure per a les seues pròpies cooperatives federades. Cal destacar que alguna d'aquestes accions formatives és finançada per la Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme, però la majoria formen part d'Iniciatives de Desenvolupament Cooperatiu promogudes de manera autònoma per les pròpies federacions de cooperatives.

- 37 cooperatives s'han beneficiat del programa d'integració cooperativa agroalimentària de la Comunitat Valenciana, millorant la dimensió empresarial de les mateixes i, per tant, la seua competitivitat. No obstant això, en matèria d'internacionalització, és necessari una millora de la difusió de les ajudes existents en aquest àmbit perquè més cooperatives s'acullen a les convocatòries. Durant els anys 2021 i 2022 només hi ha constància d'1 cooperativa aollida al programa Xec internacionalització (IVACE).

- En matèria d'iniciatives de suport al finançament per part de la Generalitat cap a les cooperatives, s'ha detectat poca execució de les mesures relatives a aquest àmbit. S'han posat en marxa 2 iniciatives però no s'han materialitzat.

- Més de 650 persones desocupades s'han incorporat com a sòcies de cooperatives en els anys 2021 (330 persones en 201 cooperatives) i 2022 (328 socis

en 2015 cooperatives) i s'ha incentivat la incorporació de persones amb discapacitat a través de la subvenció a través de 3 CEE en 2021 i 4 en 2022.

- Existeixen una gran varietat de programes d'acceleració de cooperatives (Llamp, ESCREA, La Niuada, BETACOOOP, Projecte Junes Millor, Escola d'empreses) impulsats per les administracions públiques valencianes (DG EMPICOOP; LABORA; Ajuntaments, Diputacions), i la gran majoria ho fan en col·laboració amb les federacions de cooperatives. Entre els exemples més destacables, trobem el programa Llamp, on es van acompanyar en 2022 36 projectes i es van crear 20 cooperatives; i el centre d'emprenedoria Social la Niuada, on s'han acompanyat a 20 projectes entre 2021 i 2022 i s'ha creat 1 cooperativa.

- Migracoop és una iniciativa de foment de l'autoocupació cooperativa vinculada a les polítiques dirigides a col·lectius específics. A través d'aquest programa s'han creat 10 cooperatives en 2021 i atés 210 persones interessades.

En relació amb **la línia 2 sobre desenvolupament societatari** cal destacar la següent informació:

- 16 cooperatives s'han beneficiat de les ajudes a la promoció de l'economia sostenible en 2021 i 2022, per a l'elaboració de memòries de sostenibilitat i responsabilitat social.

- S'ha aprovat l'extensió de la qualificació d'entitat valenciana socialment responsable a les cooperatives a través del Decret 200/2022, de 25 de novembre, del Consell pel qual es regula la responsabilitat social en les entitats valencianes de 2022.

- No s'ha constatat l'existència d'una guia de bones pràctiques d'organització interna i participació prevista, ni de programes de promoció de l'accés de joves i dones als llocs de direcció i consells rectors de les cooperatives.

En relació amb **la línia 3 sobre desenvolupament mediambiental i territorial** cal destacar el següent:

- S'ha promogut la creació de la Xarxa de Municipis per l'Emprenedoria Sostenible, Cooperativisme i la Innovació Social amb 30 ajuntaments, tenint la presidència l'ajuntament de València.

- La participació dels ajuntaments en projectes cooperatius en matèria d'impacte territorial està lligat a la figura de les diputacions i els programes de la Generalitat Valenciana amb perspectiva territorial, com és el cas del pla "Avalet Territori" de LABORA. S'han acompanyat 42 iniciatives cooperatives i s'han creat 6 cooperatives lligades al territori.

- Les cooperatives energètiques, amb la seua qualificació de Comunitat d'Energia Renovable, accedeixen

xen a ajudes lligades a objectius de foment de la transició ecològica. El 36,75% de les ajudes atorgades a Comunitats d'Energia renovables han sigut a entitats cooperatives, representant un 19,32% sobre el total d'entitats concedides i el 39,86% de l'import total de les convocatòries de 2021 i 2022.

En relació amb la **línia 4 sobre col·laboració públic-privada** cal destacar:

- El grau de difusió de la col·laboració públic-privada compta amb dues fases diferenciades. En primer lloc, una fase de promoció, visibilitat i inici de la implementació de la col·laboració públic-privada en l'àmbit de la investigació, que s'ha complert i que compta amb nombroses accions (projectes laboratoris de transformació social, jornades de difusió, publicacions de guies i informes). Cal destacar que s'han publicat 5 guies sobre col·laboració públic-cooperativa en els anys 2021 i 2022. I, en segon lloc, una fase d'aplicació que està condicionada a l'aprovació de la nova llei de cooperatives. Es percep polaritat entre la primera fase, que està completament implementada, i la segona, que està en tràmit i que té un període d'execució superior als 2 anys en què el Pla està concebut.

- Qüestions estrictament jurídiques com la regulació de la reserva de contractes a favor de cooperatives o la inclusió de clàusules socials en les diferents fases d'adjudicació d'un negoci patrimonial, estan condicionades a modificació legislativa, requerint, per tant, un termini més dilatat per a la seua execució.

- No consten mesures de cessió de sòl cooperatiu per part d'ajuntaments en 2021 i 2022. Consta que es van realitzar en 2020 i està previst que es realitzen cessions en 2023. Aquest fet torna a posar en evidència que hi ha determinades mesures que requereixen la consideració d'un període més dilatat que l'establert en el pla.

En relació amb la **línia 5 sobre comunicació, formació i investigació** cal destacar la següent informació:

- Es compta amb informes i estudis d'impacte del cooperativisme, així com accions de promoció de la visibilitat i comunicació del cooperativisme a la societat, com els desenvolupats per CIRIEC.

- S'ha posat en marxa una plataforma de difusió del cooperativisme entre el professorat de Formació i Orientació Laboral denominada ESSCOOP.

- Han sigut beneficiàries 25 cooperatives (16 en 2021 i 9 en 2022) del programa d'accions de difusió del cooperativisme, i s'han realitzat 50 accions (39 en 2021 i 11 en 2022).

- 15 projectes d'investigació sobre cooperatives en 2021 i 9 en 2022 han sigut finançats per la DG EM-

PICOP, principalment desenvolupats per CIRIEC i IU-DESCOOP. No obstant això, no consten projectes sobre cooperatives finançats per la Conselleria responsable en matèria d'investigació i ciència.

- El Pla Valencià d'Estadística 2019-2022, actualment en procés de revisió, contempla 15 variables referents a les cooperatives que permeten identificar al sector de manera diferenciada en les estadístiques oficials de la Generalitat Valenciana. No obstant això, el Portal Estadístic de la Generalitat Valenciana no recull informació estadística de totes les variables contemplades en el citat Pla. Iniciatives com l'activació del VALESTAT es troben en la línia de millorar aquesta situació estadística.

- Existeixen 11 programes de postgrau en matèria de cooperativisme impartits per les universitats valencianes. Entre ells destaquen un màster oficial i un programa de doctorat específic sobre cooperativisme i economia social de la Universitat de València.

- En 2022 s'han impartit 23 xarrades informatives sobre cooperativisme en centres de Formació professional, i han participat 512 alumnes.

En relació amb la **línia 6 sobre estructura representativa i participació institucional** és rellevant destacar:

- La majoria de Federacions de cooperatives han disminuït en el nombre de cooperatives federades entre l'any 2021 i 2022.

- Existeix una àmplia presència de les federacions de cooperatives en òrgans d'instruccions i taules de diàleg. En concret, es troben presents en 44 organismes en 2021. Es continua treballant per a incrementar la representació i el pes del cooperativisme en el diàleg social, concretament es busca tindre presència en la Mesa de Diàleg Social i en altres institucions com Labora, el Consell Valencià de la Formació Professional i l'Observatori del Treball Decent de la Comunitat Valenciana.

En relació amb la **línia 7 sobre governança de l'Administració pública del cooperativisme** destacar que:

- Respecte als programes de gestió pròpies de la DG EMPICOP (ESEILS, ESCREA, ESEAST, ESEMOB, ESEMDI, ESAFOM), s'han concedit 546 ajudes específiques per a la promoció de les cooperatives en 2021, i 501 en 2022, destinant cada any aproximadament 5,5M€ per al seu finançament. La variació en termes de fons ha sigut d'un -1,66%, i en nombre de cooperatives un -8,24%.

- Altres mesures d'aquesta línia com són la creació d'un servei propi per a atendre els assumptes del Consell Valencià del Cooperativisme i l'elaboració d'una

nova reglamentació del Registre de Cooperatives es troben en tràmit. Mentre que la Publicació del Pla Fent Cooperatives com a Decret del Consell no s'ha dut a terme.

Els resultats de l'avaluació d'indicadors es van presentar en una jornada de treball de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball el 15 de març de 2023. En l'annex II es troba la presentació utilitzada en la jornada amb els principals resultats dels indicadors, agrupats per línies estratègiques.

b. Avaluació qualitativa

Metodologia

La segona fase avaluativa té per objectiu oferir una visió més completa i transversal del Fent Cooperatives II, a partir de la captació d'informació procedent de persones i entitats externes a les entitats promotores i gestores d'aquest Pla. Concretament, s'ha recorregut als usuaris i beneficiaris del Fent Cooperatives, és a dir, a les pròpies cooperatives i als cooperativistes, a persones expertes pertanyents a l'àmbit cooperatiu, en particular de les seues federacions, i a les persones directa i indirectament vinculades a la fase d'implementació del Pla, com són les persones clau pertanyents a les administracions públiques vinculades al desenvolupament del Pla: tècnics i responsables de serveis i departaments de la Generalitat, d'ajuntaments i de les Diputacions.

La metodologia utilitzada per a avaluar aquesta segona fase agrupa tres elements clau:

- *Focus group amb persones expertes del sector cooperatiu:* S'ha agrupat informants clau que representen, d'una banda, a les federacions de cooperatives, i per una altra, a cooperatives rellevants en el sector. Per a seleccionar als participants en el focus group s'han considerat dos criteris d'inclusió prioritaris: en primer lloc, que l'entitat haguera participat en l'elaboració del Fent Cooperatives o haguera fet un exercici de recopilar necessitats de la seua entitat o federació per a reflectir-les en el pla. I, en segon lloc, que foren testimonis privilegiats del món cooperatiu de la Comunitat Valenciana.

- *Focus group amb persones expertes pertanyents a les administracions públiques:* Aquest grup té com a objectiu donar veu i participació a altres institucions que tenen relació directa amb el pla. Per a seleccionar als participants d'aquest focus group s'han considerat dos criteris d'inclusió: en primer lloc, convocar als principals centres gestors, finançadors i col·laboradors que apareixen en cadascuna de les mesures del

pla; i, en segon lloc, que foren administracions que ja hagueren participat prèviament en l'elaboració del Fent Cooperatives.

- *Qüestionari a les cooperatives valencianes:* El tercer instrument de recopilació d'informació ha sigut un qüestionari en línia, curt, dirigit al conjunt dels principals usuaris i beneficiaris del Pla Fent Cooperatives que són les pròpies cooperatives de la Comunitat Valenciana. El qüestionari ha sigut contestat per 175 entitats.

Principals resultats

- Pel que respecta al **coneixement del Fent Cooperatives II**, es destaca una dualitat entre els actors. En primer lloc, les federacions de cooperatives i les entitats de les administracions públiques encarregades de la promoció del pla sí que el coneixen, no obstant això, moltes de les cooperatives a les quals representen les federacions, les cooperatives no federades i fins i tot administracions públiques més allunyades de la gestió del pla, encara que coneixen la seua existència, no sabrien detallar en què consisteix. A més, es destaca que existeix una diferència significativa entre el Pla com a estratègia de la Generalitat i les ajudes concretes per a les cooperatives: les cooperatives i les seues federacions són conscients i estan al corrent de les ajudes a les quals poden optar, però desconeixen que aquestes estan emmarcades dins d'un pla estratègic de desenvolupament del cooperativisme.

- Quant al **disseny i construcció del pla**, es posa en evidència que l'elaboració del mateix va ser oberta i va donar ampli marge per a la consulta i participació. S'indica que a través de les federacions de cooperatives es van recopilar aportacions que van servir per a millorar o matisar els esborranys del pla, i sobretot van servir per a millorar algunes de les mesures preexistents. En definitiva, es valora positivament la iniciativa de l'administració per reconèixer el paper de l'economia social.

- Pel que concerneix la **valoració de les principals mesures del pla**, la valoració de la majoria d'elles ha sigut positiva. No obstant això, s'han detectat diferències en la percepció per part de les entitats representatives com per part de les pròpies cooperatives. Tres són les mesures evidenciades com més importants per part de les cooperatives i que necessàriament han de requerir major atenció en aquest i ulteriors planes de foment del cooperativisme valencià:

- (1) La necessitat de reestructurar i millorar el Registre de Cooperatives,

- (2) La necessitat d'una Finestreta Única Cooperativa com a eina d'informació i assessorament,

- (3) La necessitat de vincular el cooperativisme a les estructures de l'entorn local, posant en relleu l'ar-

lament i vocació d'ancoratge al territori del cooperativisme.

- En el cas de la **valoració dels objectius del pla**, el més important per a les cooperatives és (1) el bon funcionament del Registre de Cooperatives, seguit dels objectius que tenen a veure amb desenvolupament empresarial, en concret, (2) el foment de les cooperatives com a instrument idoni per a la recuperació i transformació econòmica en l'etapa post-pandèmia; (3) la millora de la competitivitat de l'empresa cooperativa: Conversió productiva, innovació, internacionalització, digitalització i transformació ambiental; i (4) la creació d'un instrument financer general per al cooperativisme valencià.

És innegable que, al costat de les 3 mesures principals identificades anteriorment com a millor valorades (Registre, Finestreta Única i Vinculació al territori), aquests objectius també han de requerir atenció indefugible en un següent Pla de foment de cooperatives. Aquest últim fet contrasta amb el punt de vista de les entitats representatives del sector, ja que malgrat coincidir que l'objectiu prioritari ha de ser la millora del Registre de Cooperatives, han prioritzat tots els objectius que conformen la línia estratègica 5 de comunicació, formació i investigació sobre cooperativisme.

- Un altre dels ítems abordats ha sigut la **identificació d'obstacles** als quals ha hagut de fer front el pla, tant en la fase de disseny com en la fase d'implementació de la política. S'han destacat els següents:

1. *Falta d'efectivitat del Registre de Cooperatives:* Les cooperatives consideren que es podrien simplificar els tràmits burocràtics per a millorar el funcionament dels procediments dins de l'Administració Pública.

2. *Falta de comunicació de les ajudes relacionades amb el cooperativisme.* Apunten les entitats que no es percep que les ajudes responen a un pla estratègic, holístic i global, i la gent cooperativista de base desconeix que existisca el pla. Continuen sent molt més coneguts els instruments i ajudes tradicionals que no les de nou encuny.

3. *Falta de visió conjunta del pla.* Atés que les cooperatives no coneixen l'existència del pla, no poden valorar conjuntament el mateix. A més, el fet que siguin administracions diferents les que publiquen les ajudes complica el procediment de presentació de la documentació (duplicitat).

4. *Grau de coneixement i de percepció desigual del pla entre el cos polític i el cos funcional;* i falta una major coordinació. S'apunta al fet que el pla segueix uns llits a nivell polític o argumentatiu, que són dife-

rents a l'hora d'executar cadascuna de les mesures dins de les administracions públiques.

5. *Desfasament temporal en la resolució d'ajudes a cooperatives.* Algunes de les resolucions d'ajudes pateixen retard en la valoració dels expedients, la qual cosa demora les concessions i a vegades resolen quan ja s'han executat els projectes. D'altra banda, també destaquen el fet que es produeix asincronia en determinades ajudes biennals, on la major part dels fons es resolen en el segon any, no podent operativitzar-se de manera més eficient els projectes.

6. *Falta de col·laboració i diàleg entre les diferents Administracions públiques.* Cada administració pública compta amb la seua pròpia estratègia i amb unes fites que vol aconseguir en una legislatura, per la qual cosa dificulta l'alineació d'objectius. Finalment, l'última de les idees que s'anota és que en les diferents administracions no hi ha una sensibilitat homogènia respecte al que representa l'economia social, de manera que "això fa que les peces no es vertebren, que hi haja aqueixa disfunció".

7. *Falta de diàleg i de centralitzar unes certes mesures en l'organisme corresponent.* Un dels participants apuntava que, entre les diferents administracions, especialment quan hi ha competències que poden ser de diferents organismes, per exemple, IVACE energia o la Conselleria d'Agricultura, hauria d'haver-hi una millor comunicació per a centralitzar les mesures en l'administració que li corresponga.

8. *Desconeixement del funcionariat de totes les mesures del pla.* Algunes de les entitats convocades en el focus group com a organismes que tenen el rol en nombroses mesures de col·laborador, gestor o finançador dins del pla, no coneixen totes les mesures que han de desenvolupar en el marc del Fent Cooperatives.

9. *Falta d'un major diàleg entre les administracions locals i autonòmiques* per a la coordinació del pla. S'apunta que la majoria de les accions de foment del cooperativisme se centralitzen a través de les federacions de cooperatives. Es detecta la necessitat de millorar la coordinació institucional entre administracions per a impulsar les línies que tenen a veure amb el desenvolupament territorial.

PART III. Perspectives cap a un tercer pla de foment del cooperativisme

L'avaluació del Fent Cooperatives 2021-2022 i el fet que hagen quedat algunes mesures pendents d'execució o que tenen un rang de millora evidència la necessitat de continuar treballant en l'elaboració d'un tercer pla de foment i suport del cooperativisme, és a dir, un Fent Cooperatives III. Precisament l'avaluació de l'II Fent ha posat de manifest les limitacions del pla, d'una banda, a nivell de forma, i per una altra, a nivell de fons. En aquest últim apartat del monogràfic es reflecteixen en primer lloc, recomanacions derivades del propi procés avaluatiu dels indicadors, i, en segon lloc, propostes de millora recollides de l'avaluació qualitativa.

Recomanacions derivades de limitacions de l'avaluació d'indicadors

1. A partir de la identificació de problemes de sistematització en l'apilament i organització de la informació necessària per a l'avaluació, se recomana, per a ulteriors processos d'avaluació, posar en marxa un mecanisme o una unitat que recopile sistemàticament la informació necessària, amb eines i indicadors adequats de seguiment. Aquesta unitat haurà de coordinar-se tant internament amb els diferents departaments de la Generalitat com externament amb els centres gestors col·laboradors i entitats rellevants de l'ecosistema cooperatiu valencià.

2. Algunes de les mesures contemplades en el Pla Fent Cooperatives es caracteritzen per requerir un període de maduració llarg i fins i tot indeterminat i excedís el període d'aplicació de les mesures. Se recomana, si el nou Pla prioritza aquest tipus de mesures amb períodes llargs de maduració i pretén generar canvis estructurals, que el període del Pla o Estratègia siga superior a dos anys.

3. A partir de la imprecisió i incoherència entre els elements del Pla, ja que en l'avaluació del Pla Fent Cooperatives s'ha constatat que en diversos casos els elements del pla (objectius, línies, mesures i indicadors) presenten problemes de concreció i d'incoherència entre si, se recomana un major esforç en el disseny tècnic dels indicadors, mesures i línies del pla, així com selecció de les variables de referència.

4. Finalment, s'han detectat limitacions en l'avaluació de l'impacte derivat exclusivament del Pla. Quan es posa en marxa una política pública durant un període de temps en una població objectiu, els canvis que es produeixen en aquesta població objectiu no deriven

únicament d'aquella política. Existeixen molts factors que es troben fora de control d'aquesta política i que influeixen significativament en el comportament d'aquesta població objectiu, en el cas del present Informe, en els grups promotors i de les pròpies cooperatives. Per a realitzar una rigorosa avaluació de l'impacte i efectivitat d'una política pública es requereix, metodològicament, comptar amb un grup de control a fi d'identificar quina part de l'impacte és deguda al propi programa o política i quina part a efectes externs a aquest. El disseny del Pla Fent Cooperatives no ha contemplat aquest tipus d'avaluació a priori.

A fi d'introduir elements per a la valoració de les mesures i els indicadors, s'ha considerat diferenciar les 50 mesures segons la naturalesa del centre gestor de la mesura i de la població objectiu de la cada mesura. En aquest últim cas ha sigut rellevant diferenciar si la població objectiu és exclusivament el món cooperatiu o si són les empreses en general. Les mesures MEFC (Mesures Específiques de Foment Cooperativa) i IDC (Iniciatives de Desenvolupament Cooperatiu) són mesures exclusivament orientades al moviment cooperatiu mentre les mesures MGFE (Mesures Generals de Foment Empresarial) són mesures generals de les quals poden ser beneficiaris també les cooperatives. Les mesures MEFC i MGFE són promogudes i/o finançades per entitats públiques mentre les mesures IDC són promogudes i finançades per entitats no governamentals de l'ecosistema cooperatiu. Aquestes últimes podrien haver-se desplegat en absència del Pla, no obstant això, és difícil aïllar els efectes diferenciats dels programes (MFFC, MGFE, IDC) per estar molt interrelacionats i imbricats. Es recomana, per a un ulterior Pla d'impuls cooperatiu valencià, considerar la dimensió avaluativa en el sentit indicat en aquest apartat.

Recomanacions derivades de l'anàlisi qualitativa

A partir de la segona fase avaluativa, es considera que les futures línies de millora per a enfocar un pròxim pla Fent Cooperatives han de ser les següents:

1. *Millora de l'accessibilitat de les cooperatives als recursos.* Les entitats aposten per millorar l'accessibilitat al Registre de Cooperatives i la promoció de Finestreta Única per a agilitzar les seues tramitacions.

2. *Millorar el procés burocràtic en els tràmits administratius i en la petició d'ajudes.* Apunten les entitats que "no té sentit que cada administració tinga els seus propis sistemes i carpetes ciutadanes", i demanden una unificació informàtica i que les administracions estiguen interconnectades entre elles. D'altra banda,

demanden més recursos humans i facilitats a l'hora de tramitar les ajudes, així com simplificar la gestió burocràtica de les cooperatives xicotetes, ja que se'ls "exigeix el mateix nivell de coneixement a totes malgrat tindre uns recursos diferents".

Entre les diferents propostes han destacat: realitzar un tractament diferenciat a nivell burocràtic i d'ajudes a diferents tipus de cooperatives, atenent la seua grandària i activitat; o la divulgació d'informació cooperativa a través de les pròpies entitats i que aquestes siguen un referent i incentiu per a la creació d'unes altres. D'altra banda, també han apuntat la necessitat de facilitar l'associació entre cooperatives per a poder treballar de manera conjunta sobre la base de projectes viables, ja que millorarien aspectes com l'accés al mercat o la dificultat en la comercialització.

Finalment, a més dels recurrents aspectes del Registre de Cooperatives o la millora burocràtica, es proposa la creació d'estructures similars als ateneus cooperatius⁴ de Catalunya o concentrar el foment i les ajudes en les empreses d'economies social i cooperativa en el sentit estricte de la llei, i integrar tota la diversitat dels nous conceptes sorgits dins de l'economia social per a tindre una major visibilitat, eficàcia i eficiència.

3. Implementar determinades ajudes o mesures específiques. Entre les diferents mesures proposen: mesures anticrisi específiques per a cooperatives agràries en anys de sequera i baixa producció, promoció d'ecosistemes de intercooperació per al desenvolupament territorial, donar més facilitats als treballadors de les cooperatives per a la seua incorporació com a socis, promocionar el servei de mediació entre les cooperatives, implementar ajudes per a la digitalització d'equips físics i rebaixar la pressió fiscal a les cooperatives.

4. Foment i millora de la visibilitat cooperativa. Destaquen que hauria de visibilitzar-se més per part de l'administració pública aquesta forma jurídica, i la seua promoció en positiu. D'altra banda, apunten com a fonamental conscienciar als joves per a associar-se a cooperatives que servisquen de relleu generacional en moltes cooperatives on els socis estan a la vora de la jubilació; així com discriminar positivament ajudes de tipus generalista el fet de ser cooperativa per l'aportació que fan en el territori. Finalment, s'apunta la pertinència que les persones que formen part de l'ecosistema emprendedor com són les agències de

desenvolupament local, els ajuntaments o la universitat promoguen la fórmula del cooperativisme perquè és encara molt desconeguda i associada al món agrícola i rural.

5. Millorar el paper de les assessories. Entre les diferents mesures englobades en aquest element es troba la divulgació de com gestionar una cooperativa entre les diferents assessories i gestories; i formar-les per a agilitzar el registre de cooperatives.

6. Potenciació de les MEFC en les cooperatives. S'ha constatat que les mesures categoritzades com MEFC, és a dir, mesures específiques focalitzades exclusivament en l'àmbit cooperatiu presenten un major grau d'èxit i d'impacte que les mesures de caràcter generalista (les mesures MEGC), és a dir, aquelles a les quals pot concórrer tot tipus d'empresa.

La recomanació radica a focalitzar, si cap, en mesures de tipus MEFC perquè s'ha demostrat que són les que realment impacten en les cooperatives. I, d'altra banda, fer un treball de millorar la visibilitat de les ajudes generalistes per part de les Administracions Públiques i els diferents agents de l'ecosistema cooperatiu valencià, de manera que les cooperatives puguin reconèixer-se com a possibles beneficiàries i aplicar a elles.

7. No vinculació d'indicadors a altres plans estratègics. S'ha constatat que diverses mesures no han pogut ser avaluades per la seua dependència d'indicadors d'altres plans dels quals no consten indicadors.

Es recomana no condicionar el Pla Fent Cooperatives a la consecució d'altres plans anàlegs, com el Pla Director del Cooperativisme Agroalimentari de la Comunitat Valenciana o Pla Valencià Anti-despoblament de la Comunitat Valenciana, perquè en la mesura que els seus àmbits temporals no coincideixen, no és possible avaluar ni tindre indicadors del seu emplaçament.

8. Visibilitzar l'existència d'ajudes infrautilitzades. Es constata que existeixen mesures que es troben infrautilitzades, fins i tot sent categoritzades com MEFC. Un exemple paradigmàtic és el de les ajudes per a assistència tècnica, que compte, en el disseny actual, amb dues possibilitats: la contractació de directius i gerents i l'assistència tècnica amb estudis i assessories. En el primer cas el grau d'utilització és pràcticament nul. En el segon cas es troba infrautilitzat.

Es recomana realitzar un estudi de les diverses mesures infrautilitzades a fi d'identificar els factors

4.- https://treball.gencat.cat/es/ambits/economia_social/vols_crear_una_cooperativa_o_una/ateneus/

condicionants d'aquest problema per a revertir-lo. En el cas de les ajudes per a contractació de directius i gerents, les hipòtesis d'aquesta infrautilització poden ser el desconeixement (aquest element ha sigut corroborat per diferents agents de l'ecosistema cooperatiu valencià), la inadequada difusió i canalització, així com la insuficient ajuda econòmica. Incrementar la quantia de l'ajuda podria incrementar el nivell d'impacte d'aquesta mesura, facilitant la incorporació de recursos humans qualificats, joves i dones ben formats. En el cas de les ajudes per assistència tècnica, una proposta seria que prescriptors, agents de l'ecosistema cooperatiu, no necessàriament cooperatives i les seues federacions, reben una compensació econòmica per cada cooperativa promoguda i creada, en el marc d'aquesta ajuda. En síntesi, es tracta de millorar el disseny de les mesures, incrementar la difusió i la sensibilització.

9. *Millora de la coordinació entre institucions.* El Pla Fent Cooperatives constitueix una estratègia transversal de diverses Conselleries de la Generalitat Valenciana. Aquesta transversalitat constitueix un repte en la construcció i implementació d'una política pública, com s'ha evidenciat en altres territoris. La pròpia elaboració de l'avaluació d'indicadors, que ha exigít recaptar informació de diferents administracions, ha evidenciat la necessitat de comptar amb dispositius o unitats inter-conselleries, de caràcter informatiu, d'intercanvi d'informació i de coordinació de polítiques.

Es recomana que, per al pròxim Pla Fent Cooperatives, igual que s'ha indicat per a l'àmbit de la construcció d'informació i estadístiques sobre la implementació del Pla, l'activació d'una unitat de coordinació o comissionat per al cooperativisme que faça les funcions d'enllaç i tècniques i que promoga les accions de manera coordinada dins de les diferents entitats de les administracions públiques. Una de les línies de treball governamental de caràcter coordinat seria la de definir els objectius del Pla fent de manera clara i consensuada amb les unitats, departaments i administracions públiques identificades com a rellevants. Això cobriria la necessitat de disposar d'uns objectius de programa clars i precisos que siguen assumits transversalment per les diferents unitats.

Conclusions

Al llarg del monogràfic hem donat compte de les dues principals polítiques dirigides a fomentar el cooperativisme de la Comunitat Valenciana en els últims anys: els plans Fent Cooperatives I i II. És important destacar les millores en la redacció del segon pla respecte del primer, amb l'objectiu d'adaptar-lo a la realitat cooperativa i respondre a les necessitats de les seues entitats. Al seu torn, el fet que des de l'administració pública s'haja apostat per fer una avaluació de l pla des d'un punt de vista global i divers, ratifica el compromís per part del Govern autonòmic de garantir la transparència en l'elaboració i execució de les seues polítiques, així com millorar el disseny de futurs plans del cooperativisme.

Les últimes dades de 2022 revelen que les vendes de les cooperatives valencianes representen un 7,93% del PIB, emprant a aproximadament 60.000 persones i el creixement en nombre de cooperatives existents és constant i gradual des de fa diversos anys. A més, 1 de cada 2 persones valencianes és cooperativista (Concoval, 2023). És indubtable que el cooperativisme és un actor clau per a abordar estratègies de futur, per a afrontar les crisis d'una manera resilient i per a aportar solucions a problemàtiques socials com la desocupació, el repte demogràfic, l'emergència climàtica o les diferents desigualtats.

Tant el marc legal com les institucions i les polítiques públiques són elements claus per a garantir la consolidació d'ecosistemes d'economia social en els territoris. De fet, a la Comunitat Valenciana este és un dels principals pilars del seu ecosistema (Catala et al, 2023). La reforma de la Llei de Cooperatives de la Comunitat Valenciana, aprovada el passat 14 de març de 2023 per unanimitat de tots els grups parlamentaris, incorpora en la seua redacció nombroses propostes de millora i han sigut àmpliament consensuades amb el sector. Algunes d'aquestes modificacions són un primer pas per a la implementació de mesures molt més complexes i beneficioses per al cooperativisme en el futur.

L'avaluació del Fent Cooperatives II ha evidenciat les principals forteses i febleses en les mesures implementades, i s'han formulat diferents recomanacions tant des del propi sector com des de l'equip d'analistes perquè l'Administració pugui millorar en el disseny i implementació les polítiques públiques en matèria de cooperativisme. Tenint en compte aquestes orientacions generals per al futur, les administracions continuaran avançant a consolidar el cooperativisme com un dels pilars de l'economia valenciana, tal com evidencia el Pla d'acció per a la transformació del model econòmic valencià 2017-2027.

Referències bibliogràfiques

Alba, N. et al. (2018): *Pla de suport i foment del cooperativisme de la Comunitat Valenciana 2018-2019 (Fent Cooperatives I)*. València: Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana. URL: <https://concoval.es/wp-content/uploads/2015/04/2.1.-fent-cooperatives-primer-plan-bienal-de-apoyo-y-fomento-del-cooperativismo-cv-2018-2019-definitivo.pdf>

Alba, N. et al. (2021): *Pla de suport i foment del cooperativisme de la Comunitat Valenciana 2021-2022 (Fent Cooperatives II)*. València: Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana. URL: https://emprenedoria.gva.es/documents/126856934/173815131/ngeu_fent+Cooperatives_cas.pdf/42733741-6820-448b-99cb-990bb62f09d8

Català, B., Savall, T. i Chaves-Avila, R. (2023): "From entrepreneurial and innovation ecosystems to the social economy ecosystem", *Journal of Business Research*, 163. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.113932>

Català, B., Chaves-Avila, R., Merino, F., Santacruz, P., Savall, T. y Vañó, M.J. (2021): *Guía de políticas de economía social y cooperativa para la administración local de la Comunitat Valenciana*, Ed. IUDESCOOP y CIRIEC-España. <https://ciriec.es/?descargar-publicacion=3296&view=1>

Català, B. (2021): *Las políticas públicas de economía social desplegadas por los ayuntamientos de la Comunitat Valenciana*, Ed. IUDESCOOP y CIRIEC-España. <https://ciriec.es/?descargar-publicacion=3292&view=1>

Chaves-Ávila, R. (2020): *La nova generació de polítiques públiques de foment de l'economia social a Espanya*. València: Tirant lo Blanc.

Chaves-Ávila, R., Català, B. i Savall, T. (2023): *Informe d'avaluació del Pla de suport i foment del cooperativisme de la Comunitat Valenciana 2021-2022 (Fent Cooperatives II)*, Universitat de València.

Chaves-Ávila, R., Juliá, J. y Monzón, J.L. (2019): *Libro Blanco del Cooperativismo y la Economía Social Valenciana*, CIRIEC-España ed.

Chaves-Ávila, R. y Monzón, J.L. (2020): *Libro Blanco de la Economía Social y del Tercer Sector en la Comunitat Valenciana*, CIRIEC-España ed.

Concoval (2023): *El cooperativisme de la Comunitat Valenciana en xifres*, Juny 2023.

ANNEX I: SELECCIÓ DE FITXES D'AVALUACIÓ

Les mesures seleccionades han sigut les següents: Mesura 12 i Mesura 36

12. Revisión y ampliación de los incentivos de autoempleo cooperativo

Cumplimiento:

SI ☒ PARCIALMENTE ☐ EN TRÁMITE ☐ NO ☐

Indicadores de seguimiento:

Nº de personas socias incorporadas a cooperativas y variación _____

Nivel de ejecución presupuestaria _____

Medida: 12

Línea 1: Desarrollo económico-empresarial, financiación y empleo.

Objetivo 1.7: Creación de empleo de calidad: estímulo al emprendimiento cooperativo.

Impacto en ODS: 8,10,16

Tabla 12.1. Datos de programas de incentivos al empleo en cooperativas

			nº coop beneficiarias		Nº personas socias		Subvenciones concedidas €		Variación	
Centro gestor	Programa	Tipo medida	2021	2022	2021	2022	2021	2022	nº coop	€
DG EMP I COOP	ESEILS	MEFC	201	206	330	328	3.007.310€	2.831.500€	-0,61%	-5,85%

Fuente: DG EMPICoop

Notas:

El programa de ayudas para la incorporación de personas desempleadas como socias trabajadoras o socias de trabajo, a cooperativas y sociedades laborales (ESEILS) contempla otorgar subvenciones dirigidas a fomentar la incorporación, con carácter indefinido y en centros de trabajo ubicados en el territorio de la Comunitat Valenciana, como socias trabajadoras o socias de trabajo, en cooperativas y sociedades laborales, preexistentes o de nueva constitución, de personas desempleadas y de personas con contrato de trabajo de carácter temporal en la misma cooperativa o sociedad laboral en la que se integran como socias.

Fuente: ORDEN 11/2019, de 2 de diciembre, de la Conselleria de Economía Sostenible, Sectores Productivos, Comercio y Trabajo, por la que se establecen las bases reguladoras de determinadas ayudas para el fomento de las empresas cooperativas, las sociedades laborales y las empresas de inserción, en la Comunitat Valenciana.

Nº de cooperativas sujetas a las ayudas para centros especiales de empleo (Labora) y variación

Tabla 12.2. Datos de programas de fomento del empleo de personas con discapacidad

			nº coop		Subvenciones concedidas €		Variación	
Centro gestor	Programa	Tipo medida	2021	2022	2021	2022	nº coop	€
LABORA	Ayudas a CEE	MGFE	3	4	227.140,59€	248.057€	33,33%	9,21%

Fuente: Resolución del DECRETO 217/2020, de 29 de diciembre, del Consell, para la concesión directa de las subvenciones para fomento del empleo de personas con diversidad funcional o discapacidad en CEE y enclaves laborales.

Notas:

El Programa de ayudas a empresas ordinarias por la contratación indefinida de personal con diversidad funcional o discapacidad procedentes de enclaves laborales contempla otorgar subvenciones destinadas a promover y facilitar la inserción laboral de personas con diversidad funcional o discapacidad en el ámbito de la Comunitat Valenciana, mediante ayudas a los Centros Especiales de Empleo y a las empresas ordinarias que contraten personal con diversidad funcional o discapacidad procedentes de enclaves laborales.

36. Elaboración de materiales divulgativos y de informes que sirvan, por un lado, como herramientas de comunicación, visualización, formación y construcción del discurso cooperativo moderno y, por otro lado, para apoyar con datos objetivos el diseño y evaluación de políticas públicas en materia de cooperativas, así como la evolución de sus magnitudes.

Cumplimiento:

SI ☒ PARCIALMENTE ☐ EN TRÁMITE ☐ NO ☐

Medida: 36

Línea 5: Comunicación, formación e investigación

Objetivo 5.1: Sensibilización en materia cooperativa en la sociedad valenciana e impulso de la investigación y la transferencia de conocimientos sobre cooperativismo.

Impacto en ODS: 4,5,8

Indicadores de seguimiento:

Elaboración del Libro Blanco del Cooperativismo Valenciano y actualización del estudio sobre el impacto económico del cooperativismo valenciano

I.- Consta como actualizado el **Estudio sobre el impacto socio-económico del cooperativismo en la Comunidad Valenciana**, actualizado a 31/12/2021

https://valestat.com/wp-content/uploads/Informe_impacto_socioeconomico2019.pdf

II.- Se ha activado a finales de 2022 el **Portal estadístico de la Economía Social Valenciana VALESTAT** el cual incluye como parte central las estadísticas sobre cooperativas

<https://valestat.com/>

III.- Constan los siguientes **informes y materiales divulgativos sobre el cooperativismo valenciano** elaborados entre 2021 y 2022:

1. "Guía Laboral de la Economía Social Valenciana", 2021

<https://valestat.com/wp-content/uploads/Guia-Laboral-2021.pdf>

2. Directorio de Cooperativas y Sociedades Laborales de la Comunidad Valenciana, 2021 y 2022

3. Informe: "El empleo de la mujer en las cooperativas y sociedades laborales valencianas tras un año de crisis Covid-19", 2021

4. Informe: "El cooperativismo valenciano y la Responsabilidad Social Empresarial. 20 casos de cooperativas socialmente responsables", 2021

5. Informe sobre "Las cooperativas de crédito y las cajas rurales valencianas ante el desafío de la descentralización de los servicios de pago al por menor", 2022.

IV.- Celebración del **33 Congreso Internacional del CIRIEC** sobre economía pública, social y cooperativa en Valencia los días 12 a 14 de junio de 2022, con una presencia central del cooperativismo valenciano tanto en la inauguración, plenarios, patrocinios y divulgación, lo que redundó en la comunicación, visualización y construcción del discurso cooperativo moderno a nivel regional e internacional. Contó con más de 1.200 congresistas procedentes de 33 países, así como un Premio Nobel de Economía, Paul Krugman, y una Experta economista de renombre internacional, Mariana Mazzucato.

V.- Elaboración y edición de **6 números de la Revista Noticias del CIDEA**, de la Economía Social y Cooperativa con noticias sobre el cooperativismo valenciano, así como temas monográficos sobre el cooperativismo valenciano: cooperativas energéticas, cooperativas de plataforma, cooperativas de gestión de tierras en común, cooperativismo y juventud.

<http://ciriec.es/publicaciones/noticias-del-cidec/>

VI.- Constan las 3ª y 4ª edición de los **Premios CIRIEC a los mejores estudios en economía social y cooperativas** de las Universidades de la Comunitat Valenciana en forma de TFG, TFM y Tesis doctorales.
<http://ciriec.es/noticias/ciriec-espana-da-a-conocer-los-premiados-en-la-3a-convocatoria-de-premios-ciriec-a-los-mejores-estudios-en-economia-social/>

Fuente: CIRIEC-España.

Nota:

Todas estas medidas han sido financiadas a través de la Dirección General de Emprendimiento y Cooperativismo de la Generalitat Valenciana. Por lo tanto, se trata de Medidas Específicas de Fomento del Cooperativismo (MEFC).

Puesta en marcha de una plataforma de difusión del cooperativismo entre el profesorado de FOL

Puesta en marcha de ESSCOOP, red de fomento de la Economía Social y Solidaria en la educación, al objeto de construir marcos de acción compartidos en la Formación Profesional y en la Educación Secundaria Obligatoria.
<https://www.esscoop.red/>

Nº de acciones de divulgación y variación

Tabla 36.1: Número de acciones de difusión del cooperativismo

			nº entidades beneficiarias		Subvenciones concedidas €		Variación		Nº acciones	
Centro gestor	Programa	Tipo política	2021	2022	2021	2022	nº entidades	€	2021	2022
DG EMP I COOP	ESEILS	MEFC	16	9	538.455,35 €	266.879,40 €	-43,75%	-50,44%	39	11

Fuente: DG EMPICOOP

Nota:

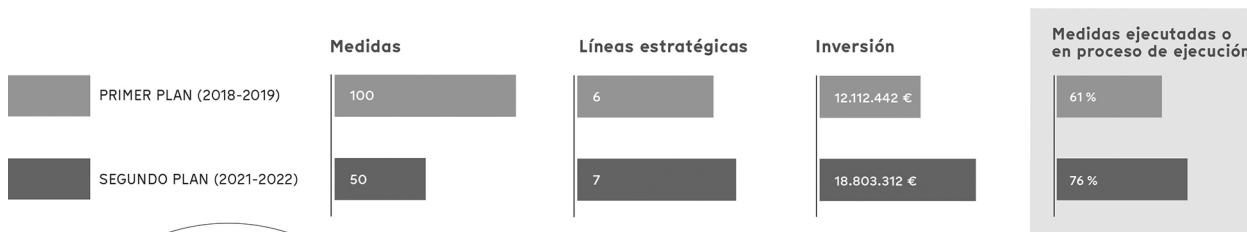
El programa de ayudas destinadas a la formación, fomento y difusión de la economía social en la Comunidad Valenciana, a través de actividades llevadas a cabo por entidades asociativas o representativas de la economía social (ESAFOM) contempla las siguientes modalidades de ayudas:

- a) Actividades de formación, fomento y difusión de la economía social, no vinculadas directamente al fomento del empleo
- b) Actividades de formación, fomento y difusión de la economía social vinculadas directamente al fomento del empleo

Fuente: ORDEN 11/2019, de 2 de diciembre, de la Conselleria de Economía Sostenible, Sectores Productivos, Comercio y Trabajo, por la que se establecen las bases reguladoras de determinadas ayudas para el fomento de las empresas cooperativas, las sociedades laborales y las empresas de inserción, en la Comunitat Valenciana.

ANNEX II: PRESENTACIÓ DE L'AVALUACIÓ D'INDICADORS DEL PLA FENT COOPERATIVES II

Aquesta presentació també pot trobar-se en línia a través del següent enllaç:
<https://www.youtube.com/watch?v=lhDHjabE0WA>

Una única visión compartida, integradora y transversal

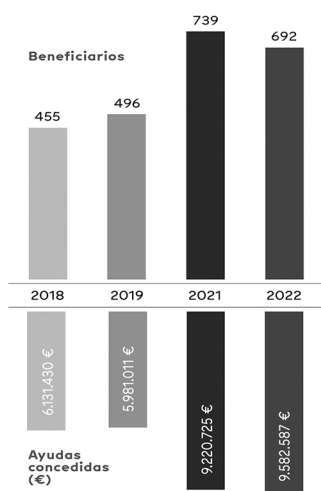
Conseguir una mejora en la competitividad de las cooperativas valencianas, basada en cuatro ejes fundamentales:

- el crecimiento sostenible (social, económico y medioambiental)
- el incremento de la ocupación de calidad (estable y productiva)
- el avance en la presencia igualitaria de mujeres y jóvenes en los ámbitos empresariales de responsabilidad
- la extensión de los valores y principios propios del modelo cooperativo al resto del tejido empresarial valenciano

Los avances del segundo plan: un salto cualitativo dentro de un planteamiento de continuidad

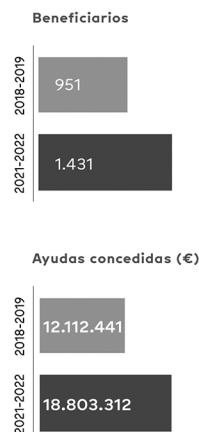

- Alineación con las políticas europeas globales: energía, digitalización y medio ambiente
- Colaboración público-privada para resolver los problemas de la ciudadanía
- Desarrollo territorial y lucha contra el despoblamiento
- Polinización de la economía valenciana
- Acento en la polivalencia como señal de identidad del cooperativismo valenciano
- Medida de la contribución a los Objetivos de Desarrollo Sostenible
- Inclusión de indicadores

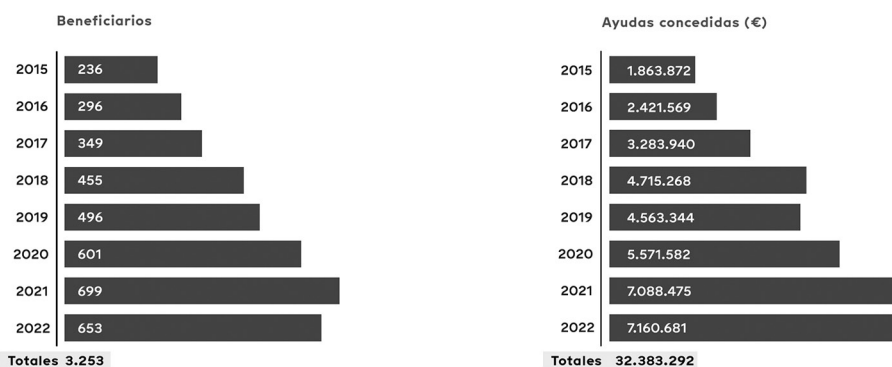

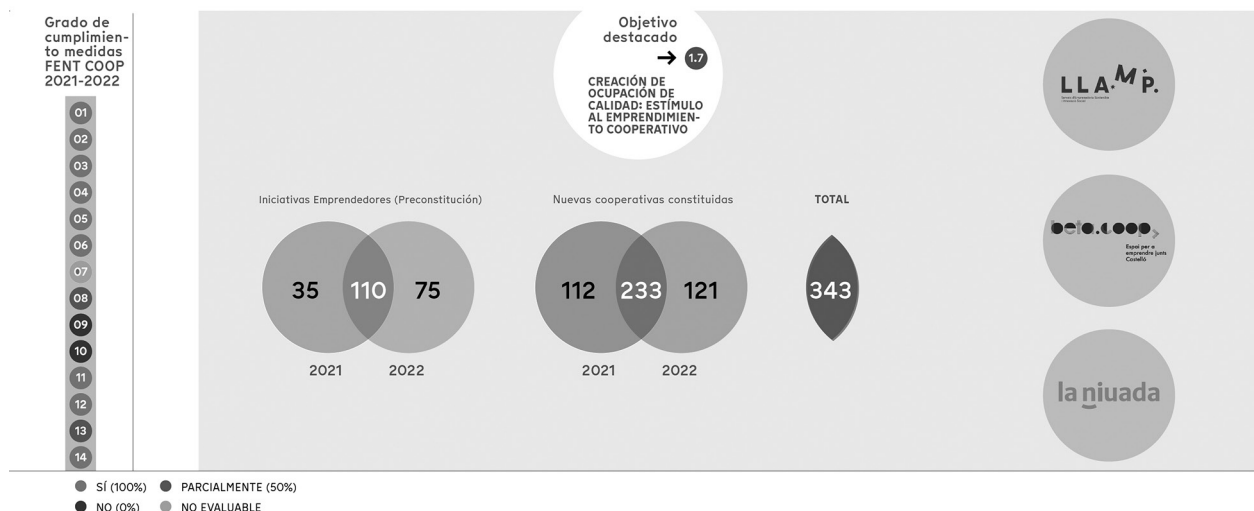
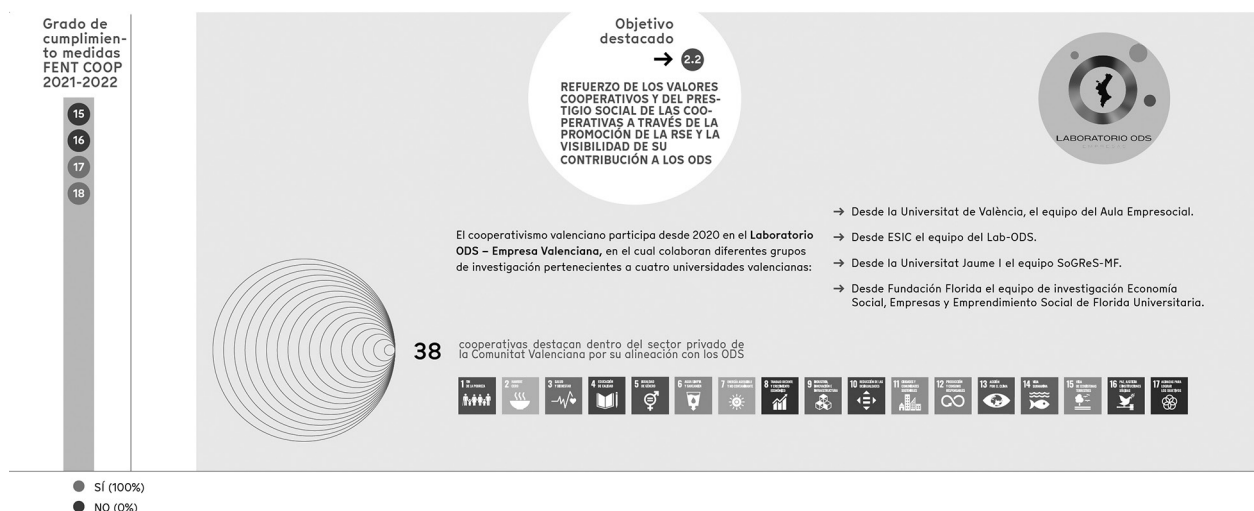
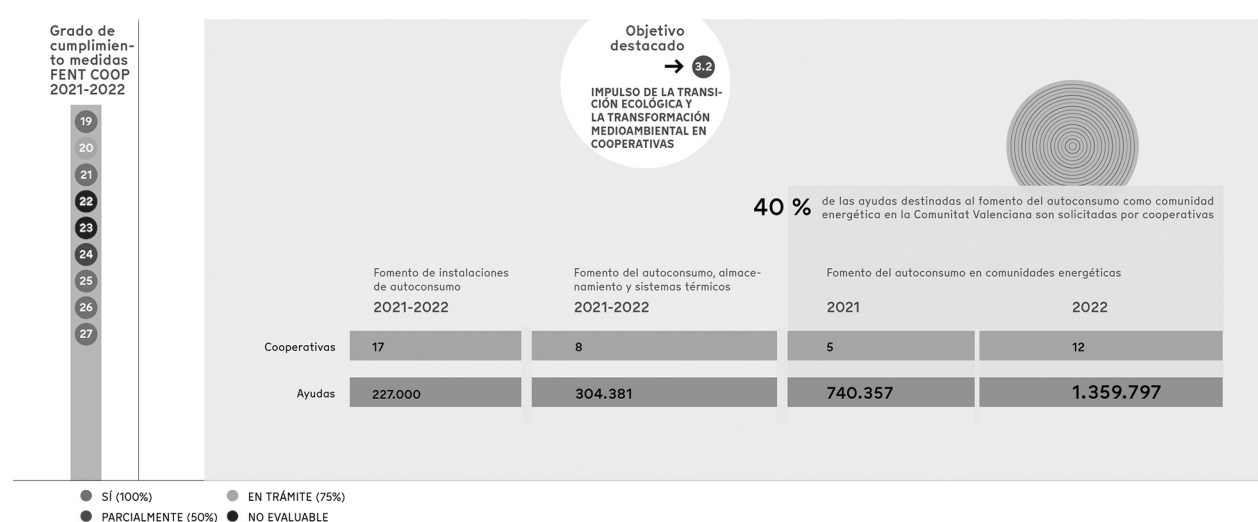
Inversión e impacto

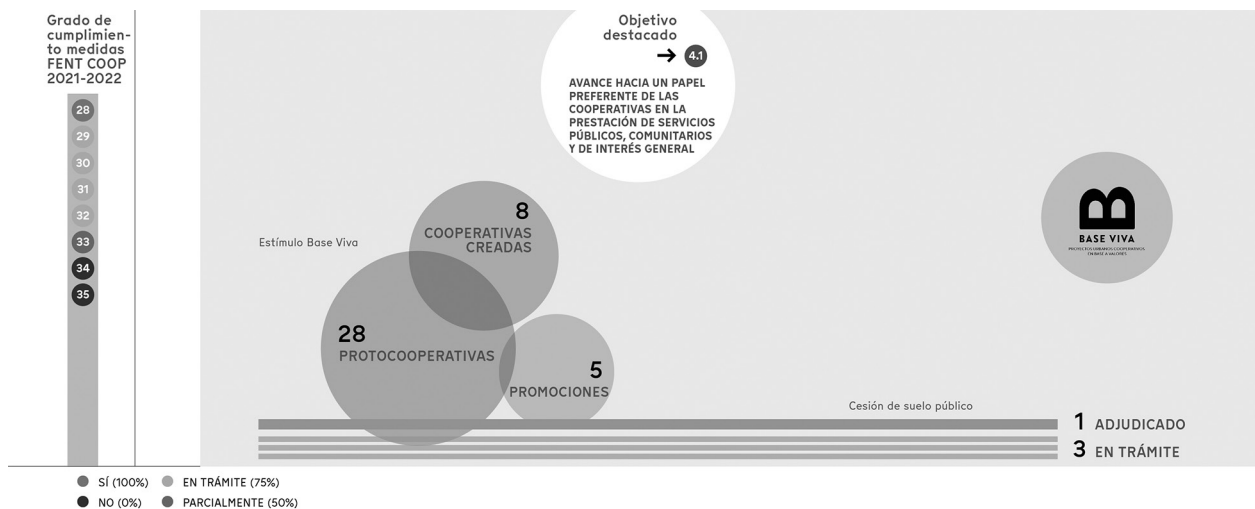
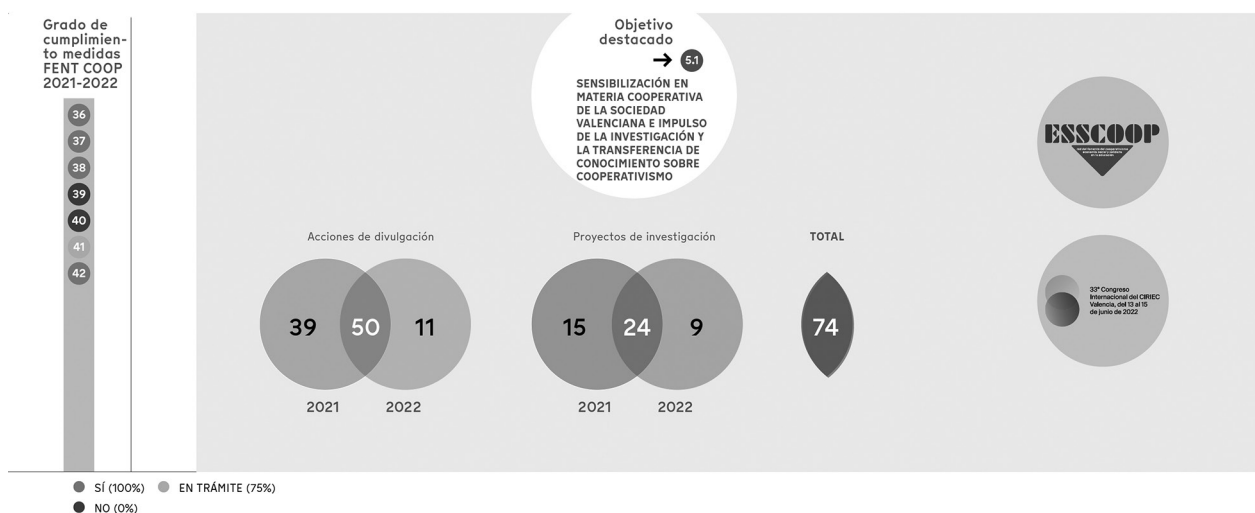
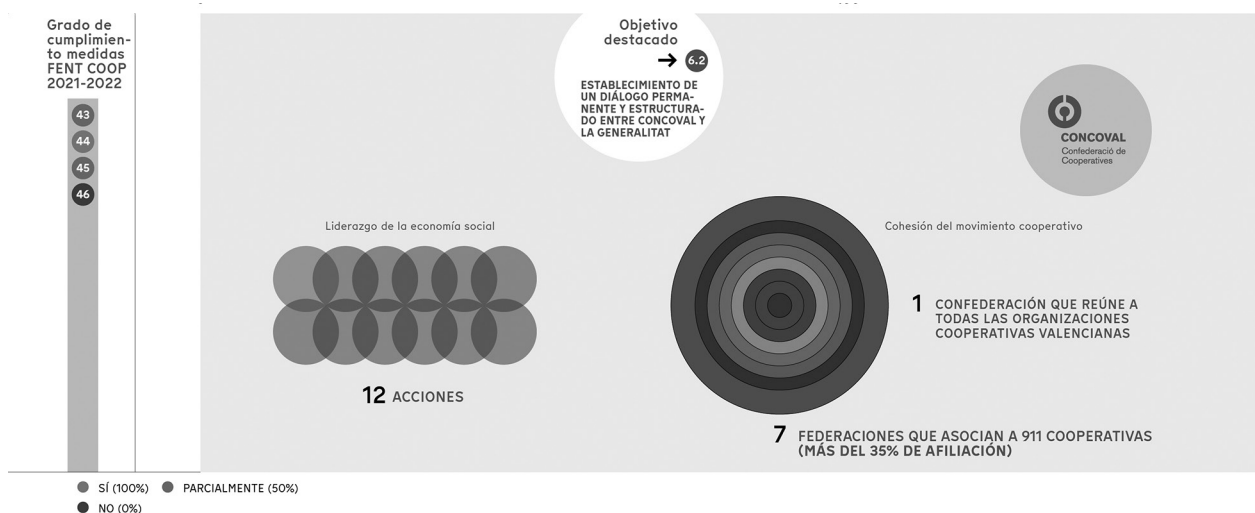
EVOLUCIÓN PLAN
FENT
COOP

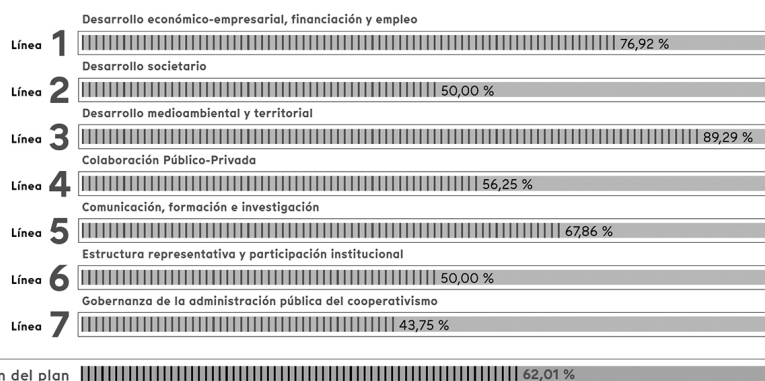

Ajudes de la Direcció General d'Emprenedoria i Cooperativisme, Generalitat Valenciana (2015-2022). Evolució de les subvencions concedides i beneficiaris

Línia 1. Desenvolupament econòmic empresarial, finançament i ocupació**Nivell d'execució: 76,92%****Línia 2. Desenvolupament societatari****Nivell d'execució: 50,00%****Línia 3. Desenvolupament mediambiental i territorial****Nivell d'execució: 89,29%**

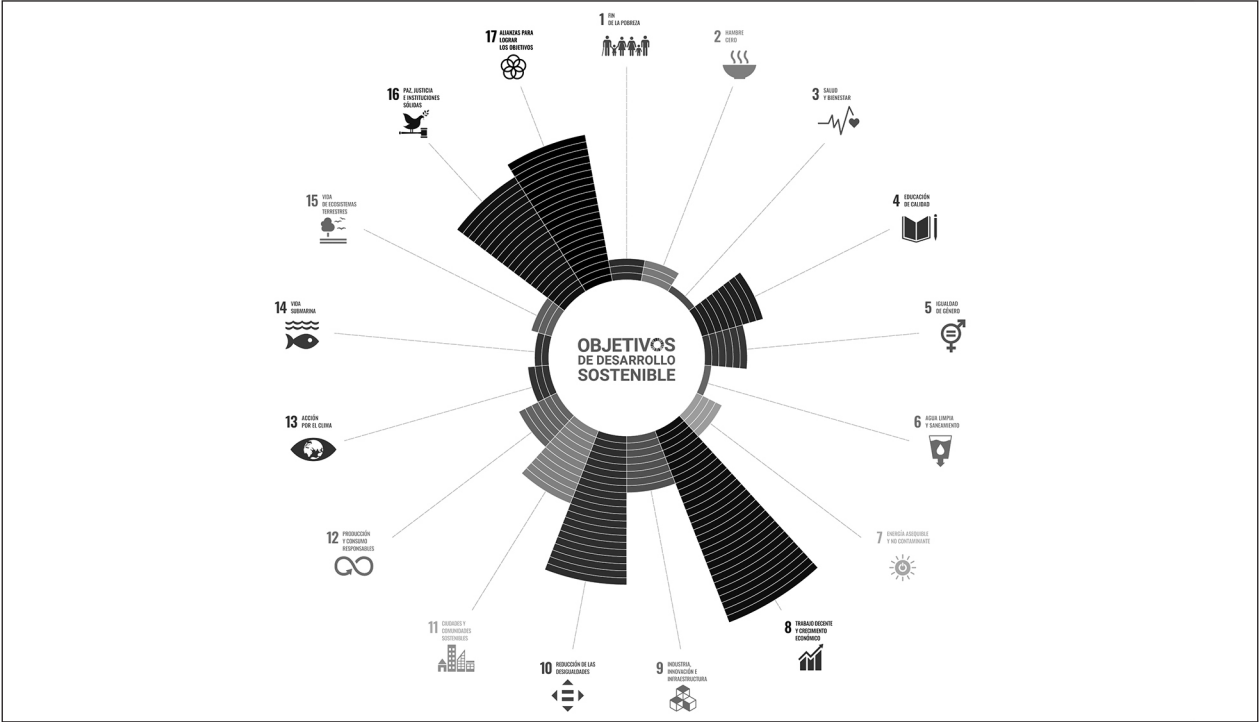
Línia 4. Col·laboració Público-Privada**Nivell d'execució: 56,25%****Línia 5. Comunicació, formació i investigació****Nivell d'execució: 67,86%****Línia 6. Estructura representativa i participació institucional****Nivell d'execució: 50,00%**

Línia 7. Governança de l'administració pública del cooperativisme**Nivell d'execució: 43,75%****Fent Cooperatives 2021-2022. Resum de l'avaluació****Nivell global d'execució del Pla: 62,01%****FENT COOPERATIVES 2021-2022 RESUMEN DE LA EVALUACIÓN**

En resum, de les 50 mesures programades, 22 aconsegueixen un grau de compliment del 100%, 7 mesures es consideren en tràmit (executades al 75%), 8 mesures estan parcialment executades al 50%, i 10 mesures no s'han complit. Hi ha 3 mesures que han sigut qualificades com no avaluables per ser dependents d'altres plans estratègics que no han sigut objecte d'avaluació.

FONT: Informe provisional d'avaluació del pla Fent Cooperatives 2021-2022, elaborat per la Universitat de València.

Roda dels ODS inicial

Roda dels ODS final, després de l'avaluació

